

Beleving van herkomstclassificaties onder Nederlandse inwoners: Een verkenning

Maxime Yenga
Ahmed Hamdi
Oka Storms
Rominique van Rhemen
Serena Does

Beleving van herkomstclassificaties onder Nederlandse inwoners: Een verkenning

Maxime Yenga
Ahmed Hamdi
Oka Storms
Rominique van Rhemen
Serena Does

Met dank aan Tom Etienne, Hanneke Felten, Hannah Hartgerink, Jeroen van Lindert en de leden van de begeleidingscommissie voor hun waardevolle bijdragen. Wij danken ook de mensen die hebben meegedaan aan de consultatiesessies, cognitieve interviews en de focusgroepen en iedereen die de vragenlijst heeft ingevuld.

Utrecht, augustus 2024

Inhoud

1	Samenvatting	4	5	Duiding uit focusgroepen met respondenten uit het LISS-panel en het maatschappelijk middenveld	22
2	Inleiding	6	5.1.	Inleiding	22
2.1.	Achtergrond	6	5.2.	Hoofdpijnen	22
2.2.	Vraagstelling	7	5.3.	Duiding van de deelnemers	22
2.3.	Methodologische reflectie	7	6	Conclusies	27
3	Aanpak en onderzoeksmethoden	9		Bijlagen	30
3.1.	Inleiding	9		Bronnen	52
3.2.	Kwantitatieve studie	9			
3.2.1.	Consultatiesessies over de vragenlijst	10			
3.2.2.	Cognitieve interviews	10			
3.2.3.	Steekproef en respons	10			
3.2.4.	Uitgevoerde analyses	11			
4	Resultaten kwantitatieve studie	16			
4.1.	Hoofdpijnen van de resultaten	16			
4.2.	Zelfidentificatie	16			
4.3.	De mate van bekendheid met de termen	17			
4.4.	De mate van duidelijkheid van de termen	18			
4.5.	Voorkeur voor aangeboden termen	18			
4.6.	Globale waardering van de termen	19			
4.7.	De mate van gepercipieerde gelijkwaardigheid van termen	20			
4.8.	Een verkenning naar sense of belonging	20			
4.8.1.	Verkenkende analyse: De rol van sense of belonging	20			
4.9.	Gepastheid van termen voor Nederlanders zonder migratieachtergrond	21			

1 Samenvatting

In deze verkenning naar de beleving van herkomstclassificaties onder Nederlandse inwoners zijn diverse termen onderzocht om inzicht te krijgen in hoe respondenten met en zonder migratieachtergrond deze ervaren. Hiervoor is een vragenlijst ontwikkeld. De vragenlijst is ingevuld door 1.103 leden van het LISS-panel. In de vragenlijst zijn de volgende termen opgenomen:

1. Nederlander met een (X) achtergrond.
2. (X) Nederlander.
3. Nederlander met een migratieachtergrond.
4. Nederlander met een biculturele achtergrond.
5. Eerste generatie migrant.
6. Persoon van de tweede generatie.

De resultaten van de vragenlijst tonen aan dat geen van de voorgelegde termen brede acceptatie geniet. Dit is zowel onder respondenten met als respondenten zonder een migratieachtergrond het geval. Een algemeen gedeeld sentiment onder de deelnemers is dat de overheid groepen met een migratieachtergrond niet beschouwt als gelijke Nederlanders, ongeacht de specifieke terminologie die wordt gehanteerd. Ook zien we dat over het algemeen respondenten met een migratieachtergrond de termen voor Nederlanders met een migratieachtergrond negatiever ervaren dan respondenten zonder een migratieachtergrond. Het omgekeerde geldt voor de termen voor Nederlanders zonder een migratieachtergrond, daar waren respondenten zonder een migratieachtergrond negatiever over dan respondenten met een migratieachtergrond. De term 'Nederlander met een (X) achtergrond' komt in grote lijnen als minst negatieve term naar voren. Respondenten zonder migratieachtergrond en met een tweede generatie migratieachtergrond beoordelen deze term matig positief op globale

waardering, voor respondenten met eerste generatie migratieachtergrond is de globale waardering neutraal. Tegelijkertijd ervaren ook respondenten met een eerste en een tweede generatie migratieachtergrond deze term als ongelijkwaardig. Voor deze term geldt eveneens dat respondenten met een migratieachtergrond, ongeacht de generatie, het gevoel hebben dat de overheid 'Nederlanders met een (X) achtergrond' niet als gelijke Nederlanders ziet. Een verkennende analyse wijst uit dat de beleving van de termen voor respondenten met een eerste of tweede generatie migratieachtergrond samenhangt met de mate waarin ze zich in Nederland thuis voelen en zich erbij voelen horen ('sense of belonging'). Hoe meer deze respondenten zich erbij voelen horen in Nederland, hoe minder ongelijkwaardig ze de termen achten. Voor respondenten zonder migratieachtergrond blijkt dat hun beleving van de termen grotendeels losstaat van in hoeverre zij zich thuis voelen in Nederland.

Om deze bevindingen verder te duiden zijn drie focusgroepen gehouden met LISS¹-panelleden en deelnemers uit het maatschappelijke middenveld (in totaal 18 deelnemers). In de focusgroepen hebben we de uitkomsten van de vragenlijst aan deelnemers voorgelegd en gevraagd of (a) zij zich herkennen in de uitkomsten en onze interpretatie van de uitkomsten en (b) zij extra konden toelichten waarom er over het algemeen een negatieve beleving is van de termen. Uit deze gesprekken kwam naar voren dat deelnemers de uitkomsten herkenden en dat de interpretatie ervan aansloot bij hun beleving. Uit de focusgroepen bleek ook dat de deelnemers van mening zijn dat de overheid geen onderscheid moet maken op basis van herkomst. De classificatie 'Nederlander' volstaat volgens hen. Het vertrouwen in de overheid is sterk beschadigd door onder meer de toeslagenaffaire, wat leidt tot de perceptie dat elk onderscheid door de overheid een risico vormt voor meer discriminatie, ongelijkheid en polarisatie. Onderscheid naar herkomst wordt wel als gerechtvaardigd gezien in het kader van (beleids)onderzoek naar discriminatie en/of ongelijkheid. Maar zelfs dan maken deelnemers zich zorgen over hoe de

gegevens worden gebruikt en benadrukken ze het belang van het centraal stellen van de term 'Nederlander' bij elke classificatie. Hoewel verschillende houdingen ten aanzien van herkomstclassificatie als praktijk op zich buiten de scope van het onderzoek vielen, suggereren deze bevindingen wel dat zij nauw verbonden zijn met de beleving van terminologie.

2 Inleiding

2.1. Achtergrond

Woorden zijn belangrijk. Terminologie is zelden neutraal, de keuze voor het gebruik van een bepaalde term op een bepaald moment is dat evenmin. Welke terminologie de overheid gebruikt, en hoe, om verschillende groepen te duiden is van belang voor een goed functionerende democratische rechtstaat. Ongeacht hun herkomst dienen inwoners op gelijkwaardige manier aangesproken en besproken te worden door de overheid. Door de jaren heen hebben onderzoekers en beleidsmakers verschillende termen gebruikt om inwoners aan te duiden op basis van hun herkomst. Zo heeft de socioloog Hilda Verwey-Jonker in 1971 de termen 'autochtoon' en 'allochtoon' geïntroduceerd als alternatief voor termen als 'gastarbeiders, buitenlanders of immigranten'.² De termen werden later overgenomen door bijvoorbeeld het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), dat de term 'allochtoon' gebruikte in de officiële statistieken met de toevoeging van 'westers' of 'niet-westers'. Het gevolg was echter dat met de termen 'allochtoon' en 'autochtoon' voortaan juist een onderscheid gemaakt werd tussen twee typen Nederlandse inwoners (Van der Haar & Yanow, 2011). In 2008 gaf toenmalig minister Hirsch Ballin van Justitie aan dat de termen een valse tegenstelling creëerden,³ wat de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) in 2016 beaamde (Bovens et al., 2016). Sindsdien zijn er meerdere veranderingen geweest in de terminologie die de overheid hanteert. In de Bijlage staat een overzicht van de terminologie die door het CBS is gehanteerd tussen 1999 en heden.

In 2021 adviseerde de WRR om in onderzoek en beleid ook afscheid te nemen van het onderscheid tussen westers en niet-westers, omdat er geen wetenschappelijke onderbouwing is voor dit onderscheid en het negatieve associaties oproept (Bovens et al., 2021). In 2022 verving het CBS de hoofdindeling westers/niet-westers door een nieuwe indeling op basis van werelddelen (zoals 'Europa en buiten-Europa') en veelvoorkomende immigratielanden (zoals Suriname en Turkije). Ook werd het meer bepalend waar iemand zelf geboren is en minder bepalend waar iemands ouders geboren zijn. In de nieuwe indeling sprak het CBS over 'migranten en hun (in Nederland geboren) kinderen'. Naar aanleiding van deze verandering bij het CBS ontving het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid een oproep van een coalitie van (maatschappelijke) organisaties, belangengroepen en experts uit migrantengemeenschappen van kleur (hierna: het maatschappelijk middenveld)⁴ om de nieuwe terminologie van het CBS niet over te nemen. Zij leverden kritiek op de nieuwe indeling, gaven aan op wat voor manieren deze volgens hen stigmatiserend is en deden aanbevelingen voor alternatieve terminologie. Ook deden zij een beroep op de minister om het besluit van het CBS ter discussie te stellen. Niet lang daarna veranderde het CBS de term 'kind van migrant' naar 'tweede generatie'.

In de beantwoording van Kamervragen over de nieuwe CBS-indeling heeft de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) aangegeven een verkenning te willen starten om te inventariseren wat deze nieuwe indeling voor de terminologie van SZW zal betekenen. Voor deze verkenning was het nodig te onderzoeken hoe inwoners van Nederland met verschillende etnisch-culturele achtergronden deze terminologie ervaren. Centraal staat de vraag in welke mate deze termen als inclusief of stigmatiserend worden ervaren. Het ministerie van SZW heeft aan het Verwey-Jonker Instituut gevraagd of zij deze verkenning willen uitvoeren. Dit rapport is de uitkomst van die verkenning.

2.2. Vraagstelling

Het doel was om te verkennen welke herkomstclassificaties door een diverse groep inwoners van Nederland worden herkend en gedragen. Ook hebben we onderzocht naar welke term(en) hun voorkeur uitging. In de instructies en vragen werd expliciet aangegeven dat het onderzoek gaat over hoe respondenten staan tegenover een reeks herkomstclassificaties wanneer de overheid die zou gebruiken bij onderzoek naar, of bij het maken van beleid ter bestrijding van, discriminatie en ongelijkheid. Voor alle termen hebben we gemeten (1) hoe bekend men is met de termen (2) in hoeverre men voorkeur heeft voor bepaalde termen (3) wat de globale waardering is van de termen (4) wat de mate van gepercipieerde gelijkwaardigheid is van de termen wanneer de overheid die gebruikt.

Op verzoek van SZW zijn de volgende termen voorgelegd aan de respondenten:

1. Nederlander met een (X) achtergrond.
2. (X) Nederlander.
3. Nederlander met een migratieachtergrond.
4. Nederlander met een biculturele achtergrond.
5. Eerste generatie migrant.
6. Persoon van de tweede generatie.

2.3. Methodologische reflectie

In deze sectie komen aspecten aan bod die buiten de directe onderzoeksscope vallen, maar wel een relatie hebben tot het onderwerp. Door deze reflectie toe te voegen beogen wij inzicht te bieden in de gelaagdheid en complexiteit van dit onderzoeksgebied. Wij hopen hiermee tevens bij te dragen aan toekomstige verkenningen en het maatschappelijke debat omtrent herkomstclassificaties in Nederland.

1. **Over de voorgelegde termen.** De WRR omschrijft herkomstclassificatie als een proces bestaande uit: (1) Datawerving (methoden waarmee gegevens van inwoners worden verzameld) (2) Registratie en opslag van de gegevens van inwoners (3) Clustering of categorisering (gegevens in groepen organiseren) en (4) Labeling (het toekennen van termen aan deze groepen). Zij merken daarbij op dat "voor elke component van classificatie naar herkomst geldt dat er discussie mogelijk is over de wijze waarop de overheid te werk gaat." (Bovens et al., 2016). Het is belangrijk om op te merken dat de focus van de huidige verkenning lag op terminologie, hetgeen de WRR omschrijft als 'labeling'. Echter, zoals het proces van herkomstclassificatie duidelijk maakt, is terminologie onlosmakelijk verbonden met andere facetten van classificatie. De zes termen die aan de respondenten zijn voorgelegd, verschillen niet alleen qua woordkeuze; ze verschillen ook in de mate van specifieke classificatie die aan elk van hen is gekoppeld. Zo geldt voor de term 'Nederlander met een (X) achtergrond' (zoals een Nederlander met een Surinaamse achtergrond) een meer specifieke classificatie dan geldt voor de termen waar geen onderscheid wordt gemaakt tussen niet-Nederlandse herkomstlanden, zoals 'Nederlander met een migratieachtergrond' of 'Nederlander met een biculturele achtergrond'. Hetzelfde geldt voor de termen 'eerste generatie migrant' en 'persoon van de tweede generatie' waar geassocieerd wordt op migratiegeneratie, terwijl dat bij de andere termen niet zo is. Dit betekent dat de vragen over deze termen in het huidige onderzoek ook indirect betrekking hebben op de bijbehorende classificatie.
2. **Over zelfidentificatie versus classificatie.** In de vragenlijst hebben wij mensen een open vraag gesteld naar hun zelfidentificatie (zie paragraaf 4.2). De antwoorden hebben we visueel weergegeven in een wordcloud (zie figuur 4.1) en geanalyseerd op frequentie. Daar presenteren wij een top 3 van meest gebruikte termen voor de verschillende groepen respondenten. Een aspect dat buiten de scope van het huidige onderzoek viel, maar wel invloed kan hebben op de beleving van de voorgelegde termen, is

de mate waarin zelfidentificatie overeenkomt met de voorgelegde termen. Toekomstig onderzoek zou kunnen verkennen wat het effect is van zelfidentificatie op de mate waarin mensen bepaalde termen wel of niet als stigmatiserend of uitsluitend beleven.

3. **Over context en intentie van onderscheid.** In het huidige onderzoek konden we vanwege de aard van de opdracht niet expliciet ingaan op dit aspect, maar tijdens de kwalitatieve duiding van de kwantitatieve bevindingen (zie hoofdstuk 5) kwam het belang van intentie en context wel duidelijk naar voren. Deelnemers vonden dat de overheid soms legitiem onderscheid kan maken om discriminatie en ongelijkheid in kaart te brengen. Het kan dus ook zo zijn dat inwoners mogelijk positiever tegenover bepaalde terminologie staan als dit gebeurt met duidelijke intenties en in een passende context. Echter, wanneer de overheid onderscheid maakt naar herkomst en daarop discrimineert, zoals is gebeurd in onder meer de toelagenaffaire,⁵ wordt de vraag naar de voorkeur van inwoners met betrekking tot terminologie bijna irrelevant. Voor toekomstig onderzoek zou het waardevol zijn om dieper in te gaan op de impact van context en gepercipieerde intenties op de beleving van herkomstclassificaties onder inwoners.
4. **Over de terminologie in dit rapport.** In een belevingsonderzoek naar herkomstclassificaties bestaat een nauwe relatie tussen het onderzoeksonderwerp en de onderzoeksmethoden. In dit onderzoek maken wij onderscheid tussen respondenten zonder een migratieachtergrond (zelf en beide ouders in Nederland geboren), respondenten met een eerste generatie migratieachtergrond (zelf in het buitenland geboren) en respondenten met een tweede generatie migratieachtergrond (zelf in Nederland geboren en één of beide ouders in het buitenland geboren). Wij maken dit onderscheid omdat we het belangrijk vinden om mogelijke verschillen tussen herkomstgroepen in de beleving van herkomstclassificaties te kunnen identificeren. Tegelijkertijd zijn we ons bewust van het feit dat

de respondenten zich mogelijk anders identificeren dan hoe wij ze voor dit onderzoek hebben geïdentificeerd. Wij hebben door de wervingsmethode en de keuze voor het online panel ingezet op een hoge mate van diversiteit en representatie van mensen met een migratieachtergrond. Met de uiteindelijke respons konden wij helaas niet meer specifieke analyses doen tussen verschillende groepen met een migratieachtergrond. Wij erkennen dat onderscheid maken op grond van herkomst het risico heeft om zowel ervaren als objectieve ongelijkheden in de hand te werken. Wij zijn daar in dit onderzoek zo bewust en zorgvuldig mogelijk mee omgegaan door zoveel mogelijk de dialoog aan te gaan met respondenten uit het online panel, experts en het maatschappelijke middenveld over onze methodiek en interpretatie van de bevindingen (zie hoofdstuk 5).

3 Aanpak en onderzoeksmethoden

3.1. Inleiding

Voor de beantwoording van de centrale onderzoeksvraag "Welke herkomstclassificaties worden door een diverse groep inwoners van Nederland herkend en gedragen?" hebben we gebruik gemaakt van een mixed methods-aanpak, waarin zowel kwantitatieve als kwalitatieve onderzoeksmethoden zijn geïntegreerd. In dit hoofdstuk bieden we een gedetailleerde beschrijving van de toegepaste aanpak.

3.2. Kwantitatieve studie

Voorgelegde termen

Op verzoek van het ministerie van SZW hebben we respondenten zes termen voorgelegd, om hun beleving van de termen in kaart te brengen. Zoals we in de methodologische reflectie hebben besproken, verschillen deze termen in de mate van specifieke classificatie die aan elk ervan is gekoppeld. We leggen dat hier verder uit.

Er zijn twee termen die specifieke etnisch-culturele groepen beschrijven. Bij deze termen wordt specifiek het land van afkomst benoemd:

1. Nederlander met (X) achtergrond.
2. (X) Nederlander.

Op de plek van de (X) moet de specifieke herkomst van iemand gelezen worden. Voor de eerste term wordt iemand aangeduid als 'Nederlander met een Marokkaanse achtergrond' indien die persoon zelf in Marokko is geboren en/of een of beide ouders in Marokko zijn geboren. Voor de tweede term wordt iemand die zelf in Suriname is geboren en/of een of beide ouders in Suriname zijn geboren, in dit geval aangeduid als een Surinaamse Nederlander.

Er zijn twee termen die een verzameling van etnisch-culturele groepen beschrijven. Dan wordt het land of de landen van herkomst niet gespecificeerd. Het zijn woorden die worden gebruikt om mensen te benoemen die zelf in het buitenland zijn geboren en/of van wie minimaal een van de ouders in het buitenland is geboren. Bij deze termen maakt het niet uit welk ander land dat is:

3. Nederlander met een migratieachtergrond.
4. Nederlander met een biculturele achtergrond.

Er is één term die uitsluitend refereert aan mensen die zelf in het buitenland zijn geboren. Ook bij deze term maakt het niet uit welk ander land dat is:

5. Eerste generatie migrant.

Er is één term die uitsluitend refereert aan mensen die zelf in Nederland zijn geboren en van wie minstens één ouder in het buitenland is geboren. Ook bij deze term maakt het niet uit welk ander land dat is:

6. Persoon van de tweede generatie.

Ontwikkeling vragenlijst

Om ervoor te zorgen dat de vragenlijst zo goed mogelijk aansluit bij een brede diversiteit aan respondenten, hebben wij verschillende stappen gezet. Zo hebben wij vooraf verschillende consultatiesessies gehouden over het onderzoek. Na ontwikkeling van de vragenlijst hebben wij een reeks cognitieve interviews gehouden om na te gaan hoe respondenten de vragenlijst ervaren en interpreteren. Wij leggen deze stappen hieronder verder uit.

3.2.1. Consultatiesessies over de vragenlijst

Voor de ontwikkeling van de vragenlijst hebben we gesprekken gevoerd met sociaal wetenschappers, leden van (maatschappelijke) organisaties, belangengroepen, zelforganisaties en/of etnisch-culturele verenigingen. Gesprekken zijn zowel op individueel niveau als in groepsverband gevoerd. Uit deze consultatiesessies bleek dat men een onderzoek naar louter de beleving van terminologie voorbij vindt gaan aan de meer fundamentele vraag: Is het überhaupt gewenst dat de overheid onderscheid maakt op grond van herkomst? Deze vraag is ook in het kwalitatieve deel van dit onderzoek als centraal punt naar voren gekomen (zie hiervoor paragraaf 5.3). Ook bleek uit deze consultatiegesprekken dat de deelnemers het belangrijk vinden om niet alleen aandacht te besteden aan de terminologie voor mensen met een migratieachtergrond, maar om dat ook te doen voor termen over mensen zonder migratieachtergrond.

3.2.2. Cognitieve interviews

Om de toegankelijkheid van de vragenlijst te toetsen en na te gaan of de vragenlijst werd begrepen zoals de bedoeling was, hebben we vijf cognitieve interviews gevoerd. Vragen kunnen immers verkeerd worden begrepen, de logica in de opbouw van de vragenlijst kan verwarrend werken of antwoordopties kunnen onduidelijk zijn. Een beproefde manier om vragenlijsten te testen zijn cognitieve interviews (zie o.a. Beatty & Willis, 2007; Wolcott & Lobczowski, 2021). Bij cognitieve interviews vult een beperkte groep personen uit de doelgroep de vragenlijst in aanwezigheid van een onderzoeker in. We hanteerden twee methoden. De eerste is 'think aloud' waarbij mensen hardop denkend de

vragenlijst invullen. Zij lezen de vragen hardop en vertellen hoe ze die interpreteren. Daarmee wordt duidelijk hoe mensen de vragen lezen en hoe het denkproces bij het invullen ervan verloopt. De andere is 'probing': de interviewer vraagt gericht door op momenten dat dat nodig lijkt, bijvoorbeeld als iemand moeite heeft met een vraag (waar heeft u moeite mee bij deze vraag?) of als iemand een ander antwoord kiest dan de bedoeling lijkt te zijn. Het analyseren van de uitkomsten van de cognitieve interviews kan aanleiding zijn om delen van de vragenlijst aan te passen (Beatty & Willis, 2007; Wolcott & Lobczowski, 2021). Bij de selectie van respondenten voor de cognitieve interviews is zoveel mogelijk rekening gehouden met diversiteit in land van herkomst, opleidingsniveau, en gender.

Uit de cognitieve interviews kwamen de volgende punten naar voren. Ten eerste: respondenten gaven tijdens het lezen en invullen van de vragenlijst aan dat ze vonden dat iemands Nederlandse nationaliteit voorop moet staan. Zo gaven ze aan dat iemands etnische afkomst op de tweede plek hoort te staan en dat het benoemen van die afkomst juist gevoelens van ongelijkheid in de hand werkt. Ten tweede merkten we dat de term 'Nederlanders met een biculturele achtergrond' veel vragen opriep. Respondenten begrepen niet wat er met de term bedoeld werd. Omdat dit onderdeel was van de onderzoeksvraag (in hoeverre zijn mensen bekend met deze term) hebben we deze term erin gelaten. Op grond van deze ervaringen hebben we de vragenlijst waar mogelijk aangepast om de toegankelijkheid te maximaliseren.

3.2.3. Steekproef en respons

De dataverzameling voor dit onderzoek vond plaats via Centerdata van het LLIS-panel (Longitudinal Internet studies for the Social Sciences). Dit panel is geworven op basis van een aselechte steekproef die door het CBS is getrokken. De vragenlijst is in de maand september 2023 uitgezet. De vragenlijst is uitgezet onder alle panelleden met een migratieachtergrond en een deel van de panelleden zonder een migratieachtergrond. Na de initiële dataverzameling bleek dat er een ondervertegenwoordiging was van jongeren. Vervolgens is de vragenlijst opnieuw uitgezet in de eerste helft van oktober, ditmaal uitsluitend

onder jongeren tot en met 34 jaar. In totaal is de vragenlijst uitgezet onder 1.473 panelleden met een volledig ingevulde respons van 1.103 (74.9%). Hiervan hebben 317 respondenten geen migratieachtergrond, 426 respondenten een eerste generatie migratieachtergrond en 360 respondenten een tweede generatie migratieachtergrond. Ook na de additionele werving van Centerdata zagen we nog steeds een ondervertegenwoordiging van respondenten tussen 16-24 jaar, met name onder respondenten met een migratieachtergrond. Ook zagen we een oververtegenwoordiging van respondenten van 65 jaar en ouder. Daarom hebben we ervoor gekozen om de data te wegen op basis van joint distributions, waardoor binnen groepen voor onder- en oververtegenwoordiging wordt gecorrigeerd.

3.2.4. Uitgevoerde analyses

Weging van de data

Voor de weging van de data hebben we gebruikgemaakt van een iteratieve poststratificatiemethode op basis van verschillende populatie-eigenschappen. Er werd gewogen met drie joint distributions en één marginal distribution. Hierbij is gebruikgemaakt van de Gouden Standaard van het CBS. Het gaat om de volgende distributies:

- Leeftijd (4 categorieën) x migratieachtergrond (7 categorieën).
- Geslacht (2 categorieën) x migratieachtergrond (7 categorieën).
- Opleiding (2 categorieën) x migratieachtergrond (7 categorieën).
- Tot slot is er gebruikgemaakt van een marginal distribution voor generatie van migratieachtergrond (2 categorieën).

Om respondenten een gewicht toe te kennen, moesten hun leeftijd, geslacht, opleiding, migratieachtergrond en generatie bij migratieachtergrond bekend zijn, hetgeen voor 1103 respondenten volledig bekend was. In Tabellen 3.1. t/m 3.3. is een overzicht te zien van de respons ten opzichte van het gehele

LISS-panel en de Nederlandse bevolking naar leeftijd, geslacht, en opleidingsniveau. De wegingscategorieën waren als volgt:

Leeftijd

- 18-34
- 35-49
- 50-64
- 65+

Opleiding

- Praktisch-opgeleid: (geen onderwijs, basisonderwijs, vmbo, havo/vwo, mbo, anders)
- Theoretisch-opgeleid: (hbo + wo)

Geslacht

- Man
- Vrouw

Migratieachtergrond

- Nederland (geen migratieachtergrond)
- Turkije
- Marokko
- Suriname
- Indonesië
- Antillen
- Anders

Generatie bij migratieachtergrond

- Eerste generatie (zelf in het buitenland geboren)
- Tweede generatie (zelf in Nederland geboren, een of beide ouders in buitenland geboren)

Analyses

Voor de centrale vraagstelling hebben wij factoriële repeated measures ANOVA's gebruikt om te kijken naar verschillen tussen de termen met het oog op (1) bekendheid (2) globale waardering en (3) gepercipieerde gelijkwaardigheid van de termen. Als er geen significante interacties waren tussen de beoordeling van de termen 'migratieachtergrond' en 'opleidingsniveau', keken we afzonderlijk naar de groepsverschillen op basis van migratieachtergrond en opleidingsniveau. We hebben daarbij een vergelijking gemaakt tussen Nederlanders zonder migratieachtergrond, Nederlanders met eerste generatie migratieachtergrond en Nederlanders met een tweede generatie migratieachtergrond. Daarnaast hebben we gekeken of er verschillen zijn tussen Nederlanders met een praktische of theoretische opleiding. In sommige gevallen hebben we correlaties en one-sample t-toetsen gebruikt om specifieke verbanden en verschillen te onderzoeken.

Tabel 3.1. Vergelijking respons ten opzichte van het gehele LISS-panel en de Nederlandse bevolking naar leeftijd

	CBS totaal (2022), 16 plus	CBS Nederlanders zonder migratie- achtergrond (2022), 16 plus	CBS Nederlanders met migratie- achtergrond (2022), 16 plus	Hele panel (N=6134)	Respons (N=1101)	Respons Nederlanders zonder migratie- achtergrond (N=317)	Respons Nederlanders met migratieachter- grond (N=786)	Respons Nederlanders zonder migratie- achtergrond - na weging	Respons Nederlanders met migratie- achtergrond - na weging
16 - 24 jr	13,4%	12,5%	16,2%	9,0%	8,1%	7,0%	8,5%	13,4%	14,2%
25 - 34 jr	15,5%	13,6%	21,4%	12,4%	11,3%	9,9%	11,8%	14,5%	19,0%
35 - 44 jr	14,4%	12,8%	19,4%	14,2%	16,6%	11,5%	18,7%	14,5%	20,0%
45 - 54 jr	16,1%	16,1%	16,4%	14,2%	13,9%	9,3%	15,7%	11,2%	16,6%
55 - 64 jr	16,5%	17,7%	12,8%	18,3%	18,0%	19,5%	17,4%	20,5%	15,4%
65 jr en ouder	24,0%	27,3%	13,9%	31,9%	32,2%	42,8%	27,9%	26,0%	14,9%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Tabel 3.2. Vergelijking respons ten opzichte van het gehele LISS-panel en de Nederlandse bevolking naar geslacht

	CBS totaal (2022), 16 plus	CBS Nederlanders zonder migratie- achtergrond (2022), 16 plus	CBS Nederlanders met migratie- achtergrond (2022), 16 plus	Hele panel (N=6134)	Respons (N=1101)	Respons Nederlanders zonder migratie- achtergrond (N=317)	Respons Nederlanders met migratieachter- grond (N=786)	Respons Nederlanders zonder migratie- achtergrond - na weging	Respons Nederlanders met migratie- achtergrond - na weging
man	49,4%	49,6%	48,8%	46,2%	45,7%	42,8%	46,8%	49,8%	48,6%
vrouw	50,6%	50,4%	51,2%	53,7%	54,0%	56,5%	53,0%	50,2%	51,4%
anders	nvt	nvt	nvt	0,1%	0,3%	0,6%	0,1%	nvt ⁶	nvt
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Tabel 3.3. Vergelijking steekproef ten opzichte van het gehele LISS-panel en de Nederlandse bevolking naar opleidingsniveau

	CBS totaal (2022), 16 plus	CBS Nederlanders zonder migratie- achtergrond (2022), 16 plus	CBS Nederlanders met migratie- achtergrond (2022), 16 plus	Hele panel (N=6134)	Respons (N=1101)	Respons Nederlanders zonder migratie- achtergrond (N=317)	Respons Nederlanders met migratieachter- grond (N=786)	Respons Nederlanders zonder migratie- achtergrond - na weging	Respons Nederlanders met migratie- achtergrond - na weging
basisonderwijs	9,1%	7,5%	13,4%	6,8%	9,1%	7,0%	9,9%	8,8%	12,6%
vmbo	19,6%	20,4%	17,7%	16,9%	16,3%	21,7%	14,1%	19,9%	13,5%
havo/vwo	10,1%	9,6%	11,2%	10,1%	11,9%	11,2%	12,2%	14,0%	14,6%
mbo	26,1%	28,2%	20,4%	24,2%	22,1%	22,4%	22,0%	26,8%	26,0%
hbo	21,0%	21,3%	20,2%	27,0%	24,0%	27,2%	22,7%	20,9%	16,4%
wo	13,5%	13,0%	15,0%	14,5%	15,9%	10,2%	18,1%	9,6%	16,8%
onbekend	0,5%	0,0%	2,0%	0,4%	0,8%	0,3%	1,0%	nvt ⁷	nvt
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Kwalitatieve studie

Voor de duiding van de uitkomsten van de vragenlijsten vonden wij het belangrijk om een kwalitatief deel toe te voegen aan deze verkenning. In het kwalitatieve deel wilden wij respondenten uit het LISS-panel spreken over hun beleving van de termen en in hoeverre de uitkomsten van de vragenlijst daarbij aansluiten. Ook wilden wij in gesprek treden met individuen uit het maatschappelijke middenveld die het ministerie hebben opgeroepen om de nieuwe terminologie van het CBS niet over te nemen. We wilden met hen in gesprek over de uitkomsten van de vragenlijsten, en onderzoeken in hoeverre die aansluiten bij hun visie op de termen. Wij hebben dit gedaan in de vorm van drie verschillende focusgroepen, met in totaal 18 deelnemers.

Werving en selectie focusgroepen

Na het invullen van de vragenlijst werd aan LISS-panelrespondenten gevraagd of zij geïnteresseerd waren in deelname aan een groepsbijeenkomst, om dieper in te gaan op de resultaten van de vragenlijst en op hun percepties van de termen. Wij hebben vervolgens handmatig een selectie gemaakt uit de groep mensen die aangegeven hadden mee te willen doen aan een focusgroep om door te praten over de resultaten van de vragenlijst. Bij deze selectie is rekening gehouden met de diversiteit van respondenten ten aanzien van land van herkomst, opleidingsniveau, en gender. De werving en het inplannen van respondenten verliep via Centerdata. Voor het werven van deelnemers uit het maatschappelijk middenveld hebben wij gebruikgemaakt van het netwerk van Movisie en het Verwey-Jonker Instituut.

Er zijn twee focusgroepen gehouden met LISS-panelleden, in totaal met elf respondenten. De deelnemers hadden uiteenlopende migratieachtergronden (onder meer Oost- en West-Europa, Azië en Noord-Afrika). In de derde focusgroep waren er zeven deelnemers vanuit het maatschappelijk middenveld. Elke focusgroep duurde ongeveer anderhalf uur.

Kwalitatieve verdieping op de kwantitatieve bevindingen

In deze stap koppelden we resultaten van de kwantitatieve en kwalitatieve analyse aan elkaar. De kwantitatieve studie vormt de basis en de kwalitatieve resultaten zorgden voor een verdiepende slag op deze resultaten. Tijdens de focusgroepen hebben we de uitkomsten van de kwantitatieve studie voorgelegd aan de deelnemers en deze met hen besproken. Daarnaast zijn de voorlopige conclusies besproken en hebben we gevraagd wat de uitkomsten volgens de deelnemers betekenen en of zij risico's zien in de interpretatie van de uitkomsten. Na de drie focusgroepen hebben we de verslagen geanalyseerd op hoofdthema's. Deze inzichten werden gekoppeld aan de resultaten van de kwantitatieve analyse om cijfers en uitkomsten beter te kunnen duiden en specifieke ervaringen/contexten te benoemen (zie paragraaf 5.3).

4 Resultaten kwantitatieve studie

4.1. Hoofdlijnen van de resultaten

Samengenomen zien we dat deelnemers bij geen van deze termen ervaren dat de betreffende groep door de overheid wordt gezien als gelijke Nederlanders. De term die op bekendheid en globale waardering het hoogste scoort voor de meeste groepen is 'Nederlander met (X) achtergrond'. Het is echter van belang om deze term niet meteen te zien als de meest inclusieve term. Net als bij elke andere voorgelegde term ervaren respondenten met een migratieachtergrond ook bij deze term dat de betreffende groep door de overheid niet wordt gezien als gelijke Nederlanders.

4.2. Zelfidentificatie

De vragenlijst begon met een open vraag over de etnisch-culturele zelfidentificatie van respondenten. Wij vroegen het volgende:

Kunt u ons wat vertellen over uw afkomst (etnisch-culturele achtergrond)? Daarmee bedoelen we bijvoorbeeld hoe u zichzelf ziet wat betreft uw wortels, cultuur, taal en tradities. Er zijn geen goede of foute antwoorden, we zijn alleen geïnteresseerd in hoe u zichzelf ziet en voelt. U mag ook meerdere woorden opschrijven die u passend vindt voor het benoemen van de groep waartoe u zichzelf rekent. Ik zie mezelf als...

Sommige mensen hebben slechts één label gebruikt om hun zelfidentificatie te duiden, anderen gebruikten meerdere labels en/of een relatief uitgebreide context (over hun religie, hun stad, provincie, of regio in Nederland, en/of over hun ouders en opvoeding). Het meest voorkomende antwoord was 'Nederlander'. In sommige gevallen werd daar context bij geboden; dit type response is gecodeerd als 'Nederlander + context'. Een ander veelvoorkomend label was 'Nederlandse', een term die relatief vaak door vrouwelijke respondenten werd gebruikt. In tabel 4.1 staat de top 3 van meestgebruikte labels die respondenten hebben ingevuld bij de zelfidentificatievraag. Voor alle drie de groepen respondenten zien we dat 'Nederlander' met of zonder context het meest voorkomende label is waarmee mensen zichzelf omschrijven. Zoals we later in dit rapport laten zien, komt deze observatie overeen met de uitkomsten van de vragenlijsten en de focusgroepen.

Tabel 4.1. Top 3 van meest gebruikte labels in absolute aantallen voor zelfidentificatie, uitgesplitst naar migratieachtergrond van respondenten

Respondenten zonder migratieachtergrond		Respondenten met eerste generatie migratieachtergrond		Respondenten met tweede generatie migratieachtergrond	
Nederlander	70	Nederlander + context	46	Nederlander + context	39
Nederlandse	30	Nederlander	28	Nederlander	31
Nederlander + context	23	Uitsluitend context	22	Uitsluitend context	12

Alle antwoorden op de open vraag zijn te zien in figuur 4.1. Door gebruik te maken van een frequentietabel, waarin voor elke zelf-identificerende term de bijbehorende frequentie is aangegeven, zijn de frequenties behorend tot de termen Nederland, Nederlander, Nederlands en Nederlandse samengevoegd

in een term: 'Nederlander'. Door gebruik te maken van dezelfde methode, zijn ook de frequenties behorend tot de termen 'Nederland + context', 'Nederlander + context', 'Nederlands + context' en 'Nederlandse + context' samengevoegd in een term: 'Nederlander + context'. Verder zien we de veelzijdigheid van de manieren waarop mensen zich identificeren. Daarmee wordt ook zichtbaar in welke mate overheidsclassificatie en labels leiden tot een reductie van maatschappelijke complexiteit en etnisch-culturele diversiteit.

Figuur 4.1. Wordcloud van de ingevoerde zelfidentificatie van respondenten met en zonder een migratieachtergrond

Hoe groter het woord, hoe vaker het is genoemd. 'Context' refereert aan de (vaak verhalende) achtergrondinformatie die mensen deelden in aanvulling op het label dat ze voor zichzelf gebruikten. 'Uitsluitend context' geldt voor de gevallen waarin mensen geen specifiek label gebruikten om zichzelf te omschrijven en alleen verhalende context deelden over hun zelfidentificatie.

4.3. De mate van bekendheid met de termen

Om de mate van bekendheid met de termen te bepalen, werd respondenten de volgende vraag gesteld: "Hoe vaak heeft u deze woorden eerder gehoord?" (1 'nooit' tot 7 'heel vaak'). Alle resultaten omtrent bekendheid zijn visueel weergegeven in figuur 4.2 t/m 4.8 (zie Bijlage).

Vervolgens zijn deze bekendheidsscores per term vergeleken voor de verschillende groepen respondenten. Bij deze schaal, en bij de volgende schalen, toetsten we ook of scores significant afweken van het midden van de schaal (het midden van een 1-7 schaal is 4). Het midden van de schaal markeert het 'neutrale' punt (in dit geval: niet onbekend en niet bekend), alle scores daaronder betekenen een negatieve score (in dit geval: een zeker mate van onbekendheid) en alle scores daarboven betekenen een positieve score (in dit geval: een zekere mate van bekendheid).

De meeste termen werden negatief beoordeeld op bekendheid - de meeste termen scoren lager dan het midden van de schaal. Over het algemeen blijkt dat respondenten zonder migratieachtergrond bekender zijn met de termen dan respondenten met een migratieachtergrond. Alleen de term 'Nederlander met een migratieachtergrond' is voor respondenten zonder migratieachtergrond matig bekend. Dit is de enige term die boven het midden van de schaal scoort. Voor respondenten met een migratieachtergrond zijn de termen 'Nederlander met een (X) achtergrond' en 'Nederlander met een migratieachtergrond' allebei als neutraal beoordeeld qua bekendheid, verder scoorden alle termen onder het midden van de schaal. Ook opleidingsniveau van de respondenten heeft

invloed op hoe bekend ze de termen vinden. Over het algemeen geven respondenten met een theoretische opleiding aan meer bekend te zijn met de termen dan respondenten met een praktische opleiding dat doen. Voor theoretisch opgeleide respondenten scoren de termen 'Nederlander met (X) achtergrond' en 'Nederlander met een migratieachtergrond' net boven het midden van de schaal, als matig bekend. Voor praktisch opgeleide respondenten scoort geen van de termen boven het midden van de schaal. Er waren geen significante interacties tussen migratieachtergrond en opleidingsniveau.

4.4. De mate van duidelijkheid van de termen

Om te onderzoeken in welke mate respondenten de termen duidelijk vonden, stelden wij de volgende vraag: "Hoe duidelijk vindt u elk van de volgende woorden?" (1 'heel erg onduidelijk' tot 7 'heel erg duidelijk'). Alle resultaten omtrent duidelijkheid zijn visueel weergegeven in figuur 4.9 t/m 4.15 (zie Bijlage).

Voor zowel respondenten met als zonder migratieachtergrond worden de termen 'Nederlander met (X) achtergrond', 'Nederlander met een migratieachtergrond' en '(X) Nederlander' boven het midden van de schaal beoordeeld, als matig duidelijk. Ook beoordelen respondenten met een migratieachtergrond, zowel de eerste als tweede generatie, de term 'eerste generatie migrant' boven het midden van de schaal, terwijl die term niet boven het midden kwam bij respondenten zonder een migratieachtergrond. Ook opleidingsniveau van respondenten had een effect op hoe duidelijk de termen werden gevonden. Over het algemeen werden de termen positiever beoordeeld op duidelijkheid door theoretisch opgeleide respondenten dan door praktisch opgeleide respondenten. Theoretisch opgeleide respondenten vinden de term 'Nederlander met (X) achtergrond' het meest duidelijk. Die term werd samen met de term 'Nederlander met een migratieachtergrond' als meest duidelijk beoordeeld

door praktisch opgeleide respondenten. Er was geen significante interactie tussen migratieachtergrond en opleidingsniveau.

4.5. Voorkeur voor aangeboden termen

Wij wilden respondenten ook expliciet vragen naar welke termen hun voorkeur uitging als zij moesten kiezen tussen de aangeboden opties. Wij hebben dat apart gedaan voor de termen die specifiek versus aspecifiek zijn met betrekking tot herkomstland. Zo vroegen wij respondenten in het eerste geval: "Als de overheid het over specifieke etnisch-culturele groepen heeft, welke van de twee genoemde mogelijkheden vindt u dan het beste?" Respondenten konden kiezen uit de termen 'Nederlander met een (X) achtergrond' en '(X) Nederlander', of 'Geen van beide' aanvinken. In tabel 4.2 is te zien dat men onder alle groepen respondenten de voorkeur gaf aan 'Nederlander met (X) achtergrond' boven '(X) Nederlander'. Opvallend zijn de relatief hoge percentages voor de optie 'geen van beide', tot wel bijna 30%.

Tabel 4.2. Voorkeur voor specifieke termen naar migratieachtergrond

	Respondenten zonder migratieachtergrond (%)	Respondenten van de eerste generatie (%)	Respondenten van de tweede generatie (%)
Nederlander met (X) achtergrond	67,2	53,3	60,7
(X) Nederlander	20,0	24,3	24,4
Geen van beide	19,1	29,5	22,1

Hierna werd respondenten gevraagd "Als de overheid een verzameling etnisch-culturele groepen benoemt, welke woorden vindt u dan het beste?" De respondenten konden weer meerdere opties aanvinken, waaronder ook

de optie 'Geen van alle'. Zoals te zien in tabel 4.3, gaven alle groepen respondenten de voorkeur aan de term 'Nederlander met een migratieachtergrond'. Ook hier zijn weer relatief hoge percentages te zien voor de optie 'geen van alle', tot wel 25%.

Tabel 4.3. Voorkeur voor specifieke termen naar migratieachtergrond

	Respondenten zonder migratie-achtergrond (%)	Respondenten van de eerste generatie (%)	Respondenten van de tweede generatie (%)
Nederlanders met een migratieachtergrond	75,8	61,8	61,9
Nederlanders met een biculturele achtergrond	8,3	11,6	14,1
Eerste generatie migrant	12,7	14,9	16,9
Persoon van de tweede generatie	8,0	11,8	14,1
Geen van alle	16,6	25,4	23,2

Om inzicht te krijgen in hoe respondenten met en zonder migratieachtergrond de termen ervaren, hebben we de globale waardering van deze termen nader onderzocht. Hierbij lag de focus op het peilen van de algemene houding en perceptie die respondenten jegens de termen hebben.

4.6. Globale waardering van de termen

Om globale waardering te operationaliseren hebben we de antwoorden op drie vragen samengevoegd in één schaal, die betrouwbaar bleek (Cronbach's alpha's tussen 0.814 en 0.840). De drie vragen werden gesteld voor elke term en gingen over de volgende componenten:

1. **Valentie:** Hoe negatief of positief vindt u de volgende woorden klinken? (1 'heel erg negatief' tot 7 'heel erg positief').
2. **Aangenaamheid:** Stelt u zich voor dat de overheid een rapport zou schrijven over verschillende vormen van discriminatie in Nederland. Hoe vervelend of prettig zou u het dan vinden als ze groepen omschrijven met de volgende woorden? (1 'heel vervelend' tot 7 'heel prettig').
3. **Gepastheid:** Geeft u alstublieft aan hoe passend u de volgende woorden vindt om mensen te omschrijven die in Nederland wonen maar die of zelf in het buitenland zijn geboren en/of van wie minstens één ouder in het buitenland is geboren. (1 'past helemaal niet' tot 7 'past helemaal').

De mate van globale waardering per term is dus bepaald door het samenvoegen van hoe positief, prettig en passend respondenten elke term vonden. Ook hebben we getoetst in hoeverre de scores afweken van het midden van de schaal (in dit geval: geen negatieve waardering en geen positieve waardering). Alle resultaten omtrent globale waardering zijn visueel weergegeven in figuur 4.16 t/m 4.22 (zie Bijlage).

Samengenomen blijkt uit de analyses dat de verschillende groepen respondenten de term 'Nederlander met een (X) achtergrond' als minst negatief beoordelen. De term 'Nederlander met een (X) achtergrond' scoort als enige term voor zowel respondenten zonder migratieachtergrond als voor respondenten met tweede generatie migratieachtergrond nét boven het midden van de schaal. Dat wil zeggen, deze term wordt door die twee groepen respondenten matig gewaardeerd. Respondenten met eerste generatie migratieachtergrond beoordeelden deze term neutraal (op het midden van de schaal). Respondenten met een migratieachtergrond beoordeelden geen enkele andere term boven het midden van de schaal (dat wil zeggen een bepaalde positieve mate van globale waardering). Respondenten zonder migratieachtergrond beoordeelden de termen 'Nederlander met (X) achtergrond' en 'Nederlander met een migratieachtergrond' hetzelfde, beide net significant hoger dan het midden van de schaal. Onder zowel praktisch als theoretisch opgeleide respondenten

werden de termen 'Nederlander met (X) achtergrond' en 'Nederlander met een migratieachtergrond' als enige twee boven het midden van de schaal beoordeeld, wat overeenkomt met een matige waardering. Voor globale waardering observeerden we ook een interactie tussen migratieachtergrond en opleidingsniveau. Onder mensen zonder een migratieachtergrond hadden theoretisch opgeleide mensen een positievere globale waardering van de term 'Nederlander met (X) achtergrond' dan mensen met een praktische opleiding. Dit gold niet voor mensen met een migratieachtergrond, en ook niet voor andere termen.

4.7. De mate van gepercipieerde gelijkwaardigheid van termen

Wij wilden onderzoeken of er verschillen waren tussen de termen in de mate waarin respondenten het gevoel hebben dat de overheid bepaalde groepen beschouwt als gelijke Nederlanders. Alle resultaten omtrent gepercipieerde gelijkwaardigheid zijn visueel weergegeven in figuur 4.23 t/m 4.29 (zie Bijlage). Deelnemers werd daarom het volgende gevraagd:

"Wanneer de overheid de volgende woorden gebruikt, denkt u dat ze die groep dan zien als gelijke Nederlanders of niet?"
(1 = 'helemaal niet gelijk' tot 7 = 'helemaal gelijk').

Respondenten met een eerste en tweede migratieachtergrond beoordeelden elke term significant lager dan het midden van de schaal op gepercipieerde gelijkwaardigheid. Dit geeft aan dat deze respondenten bij elke term in bepaalde mate het gevoel hadden dat de Nederlandse overheid die groep niet als gelijke Nederlanders ziet. Onder respondenten zonder een migratieachtergrond zien we in grote lijnen dezelfde patronen als bij respondenten met een migratieachtergrond, met als uitzondering de termen 'Nederlander met (X) achtergrond' en 'Nederlander met een migratieachtergrond' - die beide net op het midden van de schaal werden beoordeeld. De term 'Nederlander met (X)

achtergrond' werd als enige term door alle drie de groepen respondenten als significant minder ongelijk gezien dan de andere termen, maar geen van de drie groepen beoordeelde deze term boven het midden van de schaal. We zien dat respondenten met een eerste en tweede generatie migratieachtergrond elke term als minder gelijkwaardig beschouwen dan respondenten zonder een migratieachtergrond (zie figuur 4.23). Onder zowel praktisch als theoretisch opgeleide respondenten werden alle termen beneden het midden van de schaal beoordeeld, wat overeenkomt met het gevoel dat de overheid deze groepen in zekere mate niet als gelijke Nederlanders ziet. Beide groepen zagen de term 'Nederlander met (X) achtergrond' als het minst ongelijk, maar ook deze term werd niet boven het midden van de schaal beoordeeld. Hoewel we hier weer het midden van de schaal hebben gebruikt als 'neutraal' (4) referentiepunt, zouden we ook kunnen beargumenteren dat elke score lager dan 'helemaal gelijk' (7) een zeker mate van gepercipieerde ongelijkwaardigheid markeert. Als we door die lens deze resultaten bekijken zou dat betekenen dat elke term door alle groepen respondenten als ongelijkwaardig werd ervaren.

4.8. Een verkenning naar sense of belonging

4.8.1. Verkennende analyse: De rol van sense of belonging

In het kader van een verkennende extra analyse wilden we dieper inzicht verkrijgen in mogelijke factoren die samenhangen met de percepties van gelijkwaardigheid van overheidsclassificaties. Daarbij hebben we specifiek gekeken naar de associatie tussen gepercipieerde gelijkwaardigheid en de sense of belonging in Nederland van respondenten. Onder sense of belonging (bijvoorbeeld Freeman et al., 2007), verstaan we in dit onderzoek de mate waarin mensen zich thuis voelen en het gevoel hebben erbij te horen in Nederland. Om dit te meten hebben we de volgende stellingen gebruikt in de vragenlijst:

1. Ik voel me thuis in Nederland
(1 = 'helemaal mee oneens' tot 7 = 'helemaal mee eens').

2. Ik heb het gevoel dat ik erbij hoor in Nederland
(1 = 'helemaal mee oneens' tot 7 = 'helemaal mee eens').

De reacties op deze twee stellingen zijn samengevoegd in een globale schaal voor sense of belonging (Spearman-Brown $r = 0.877$). In figuur 4.30 (zie Bijlage) staan de scores voor de verschillende groepen respondenten weergegeven. Respondenten zonder migratieachtergrond ervaren significant meer sense of belonging dan respondenten met een eerste en tweede generatie migratieachtergrond. Respondenten van de eerste en de tweede generatie verschilden niet van elkaar wat betreft hun sense of belonging (zie figuur 4.30 in Bijlage). Vervolgens hebben we gekeken of sense of belonging geassocieerd is met hoe gelijkwaardig respondenten de termen ervaren. Voor de vraag of de overheid verschillende groepen als gelijke Nederlanders ziet, zien we dat voor zowel respondenten van de eerste als van de tweede generatie er een positieve associatie is tussen sense of belonging en de gepercipieerde gelijkwaardigheid van de termen. Dit komt erop neer dat hoe meer sense of belonging deze respondenten ervaren, hoe minder ongelijkwaardig ze de termen achten. Voor Nederlanders zonder migratieachtergrond zagen we geen significante associaties met sense of belonging, behalve voor de term 'persoon van de tweede generatie'. Daar was een positieve associatie tussen hoe gelijkwaardig die term werd gepercipieerd en de mate van sense of belonging onder respondenten zonder migratieachtergrond. Samengenomen laten deze associaties zien dat de gepercipieerde gelijkwaardigheid van de termen samenhangen met de mate waarin mensen met een migratieachtergrond een sense of belonging ervaren in Nederland. Dit geldt in grote lijnen niet voor mensen zonder een migratieachtergrond, voor hen staat de perceptie van gelijkwaardigheid van de termen los van in hoeverre zij zich erbij voelen horen in Nederland (zie tabel 4.4. t/m 4.6. in de Bijlage).

4.9. Gepastheid van termen voor Nederlanders zonder migratieachtergrond

Zoals besproken is tijdens de consultatiesessies voorafgaand aan de ontwikkeling van de vragenlijst, hebben wij ook een vraag gesteld over terminologie over Nederlanders zonder een migratieachtergrond. Alle resultaten omtrent gepastheid zijn visueel weergegeven in figuur 4.31 t/m 4.36 (zie Bijlage). We hebben respondenten het volgende gevraagd:

De grootste etnisch-culturele groep in Nederland bestaat uit mensen die zelf in Nederland zijn geboren, en hun ouders en grootouders ook. Hoe passend vindt u de volgende woorden om deze groep te omschrijven? (1= 'past helemaal niet' tot 7 = 'past helemaal').

De volgende termen werden voorgelegd aan deelnemers:

- Nederlanders met een Nederlandse achtergrond.
- Nederlanders zonder migratieachtergrond.
- Nederlandse Nederlander.
- Nederlanders met een monoculturele achtergrond.

Het viel op dat respondenten zonder migratieachtergrond deze termen negatiever beoordeelden dan de termen die gingen over Nederlanders met een migratieachtergrond. Zo beoordeelden respondenten zonder migratieachtergrond *elke term* voor hun eigen groep significant lager dan het midden van de schaal. Dat was nergens het geval voor termen voor mensen met een migratieachtergrond. Voor alle respondenten gold dat zij het minst negatief waren over de termen 'Nederlanders met een Nederlandse achtergrond' en 'Nederlanders zonder migratieachtergrond'.

5 Duiding uit focusgroepen met respondenten uit het LISS-panel en het maatschappelijk middenveld

5.1. Inleiding

In dit hoofdstuk behandelen we de uitkomsten van de drie focusgroepen die we hebben gehouden met een selectie van respondenten uit het LISS-panel die de vragenlijst hebben ingevuld en deelnemers uit het maatschappelijk middenveld. We hebben de resultaten van de vragenlijst in elke focusgroep voorgelegd aan respondenten. In de groepen met LISS-panelrespondenten hebben we gevraagd of ze deze patronen herkennen en of ze kunnen vertellen waarom ze op een bepaalde manier naar deze termen kijken. Aan de deelnemers uit het maatschappelijk middenveld vroegen wij wat zij van deze resultaten vinden en of het aansluit bij wat zij van de termen vinden.

5.2. Hoofdpijnen

Uit de focusgroepen blijkt dat de deelnemers de uitkomsten van de vragenlijst herkennen en dat onze interpretatie ervan aansluit bij hoe zij de termen beleven. Er komt sterk naar voren dat deelnemers vinden dat de overheid geen onderscheid moet maken op basis van herkomst. Zij vinden dat de classificatie 'Nederlander' volstaat. Zij benoemen dat onder meer de toeslagenaffaire hun vertrouwen in de overheid zeer heeft beschadigd. Daardoor zien zij elk onderscheid door de overheid als een groot risico op meer discriminatie, ongelijkheid en polarisatie. Deelnemers vinden ook dat herkomst nu alleen 'erbij wordt gehaald' in een negatieve context, hetgeen volgens hen zorgt voor negatieve

beeldvorming. Onderscheid naar herkomst vonden deelnemers alleen legitiem binnen de context van (beleids)onderzoek naar discriminatie en/of ongelijkheid, maar daarbij was er nog steeds sprake van een hoge mate van terughoudendheid onder deelnemers. Ook dan achtten deelnemers het van belang dat bij elke term 'Nederlander' voorop komt te staan.

5.3. Duiding van de deelnemers

(On)bekendheid van de termen

De deelnemers uit het maatschappelijk middenveld gaven aan dat de voorgelegde termen voor veel mensen niet duidelijk genoeg zijn. Dit inzicht werd bevestigd tijdens de focusgroepen met de LISS-paneldeelnemers, waarbij naar voren kwam dat deze termen geen onderdeel zijn van hun dagelijks taalgebruik. Ook gaven ze aan dat de langere woordcombinaties, en de begrippen 'eerste en tweede generatie' het ingewikkeld maken. Vooral de term 'Nederlander met een biculturele achtergrond' bleek onduidelijk en onbekend te zijn onder de deelnemers, hetgeen in lijn is met de cognitieve interviews en uitkomsten van de vragenlijst. Een van de deelnemers zei hierover het volgende:

"Nederlander met een biculturele achtergrond' is te lang en wat houdt 'bi' in? Ik zeg zelf nooit dat ik half- half ben. Ik ben volledig Nederlands en volledig Palestijns."

■ (deelnemer uit LISS-panel focusgroep)

Tijdens de focusgroep met deelnemers uit het maatschappelijk middenveld bleek dat de relatieve bekendheid van de term 'Nederlanders met een migratieachtergrond' deels samenhangt met het feit dat de overheid en de media deze term vaak gebruiken. Volgens de deelnemers uit het maatschappelijk middenveld kan dat bijdragen aan een zekere "gewenning" onder de bevolking, wat niet automatisch betekent dat die term ook meer wordt gewaardeerd. Dit sloot aan bij de uitkomsten van de LISS-panel focusgroepen, waar deelnemers aangaven dat ze de termen 'Nederlander met X achtergrond' en 'Nederlander met een migratieachtergrond' het meest horen in het nieuws en in hun omgeving.

Herkenning en duiding van de uitkomsten van de vragenlijst

De deelnemers geven aan niet verast te zijn over de negatieve beoordelingen van de termen die naar voren komen uit de vragenlijst. Deelnemers stonden tijdens de focusgroepen ook afwijzend tegenover de voorgelegde termen, waarbij zij bezwaren en beperkingen benoemden. Wij vroegen deelnemers om die negatieve beleving van de termen nader uit te leggen. Deelnemers gaven aan dat welke term ook wordt gehanteerd, het feit dat er onderscheid wordt gemaakt door de overheid op basis van herkomst inherent uitsluitend en polariserend werkt. Twee van de deelnemers zeiden bijvoorbeeld:

"Het sentiment bij elk aanhangsel [na Nederlander] is altijd negatief."

■ (deelnemer LISS-panel focusgroep)

"Met een aanhangsel [na Nederlander] of eerste generatie migrant krijg je alsnog een stempel. Alsof je er niet helemaal bij hoort."

■ (deelnemer LISS-panel focusgroep)

Deelnemers gaven aan dat als de overheid er toch voor kiest om dergelijke termen te gebruiken, zij zich niet alleen bewust moet zijn van de negatieve effecten, maar zich ook actief moet inzetten om deze effecten zoveel mogelijk te beperken. Deelnemers zeiden ook dat negatieve effecten van het gebruik van termen door de overheid per etnisch-culturele groep kunnen verschillen.

Volgens de deelnemers lijkt er bij bepaalde groepen veel vaker, nadrukkelijker en ook negatiever aandacht te zijn voor hun achtergrond dan bij andere groepen. Zij ervaren dat herkomst er vooral wordt bijgehaald in negatieve contexten, zoals door politie aangemerkte verdachten of fraudegevallen. In twee afzonderlijke focusgroepen merkten deelnemers op:

"De negatieve associaties met de termen veroorzaakt ook de problemen met bepaalde termen. Je hebt minder negatieve connotaties met bijvoorbeeld Amerikaanse of Chinese Nederlanders."

■ (deelnemer LISS-panel focusgroep)

"Er zijn ook groepsverschillen. Voor mij zijn er bijvoorbeeld geen negatieve connotaties omdat ik Indisch ben. Het gaat nooit over Indische mensen op het nieuws, bijvoorbeeld wat betreft criminaliteit. Andere groepen komen vaker in het nieuws of worden in een negatief daglicht gezet. Dan zijn er dus wel negatieve connotaties. Dus het is begrijpelijk als je je buitengesloten voelt bij het gebruik van termen."

■ (deelnemer LISS-panel focusgroep)

Vertrouwen in de overheid en inspraak

Uit de focusgroepen komt naar voren dat de mate van vertrouwen in de overheid een belangrijke rol speelt in de beoordeling van de termen. Deelnemers in alle drie de focusgroepen verwijzen nadrukkelijk naar de toeslagenaffaire bij de Belastingdienst. Zij benoemen dat onder meer de toeslagenaffaire hun vertrouwen in de overheid ernstig heeft geschaad. Daardoor geven zij aan weinig vertrouwen te hebben dat de overheid in de toekomst wel op passende wijze onderscheid zal maken op grond van herkomst. Deze deelnemer duidde dit als volgt:

"Het gaat er ook om wat de overheid ermee doet. Denk bijvoorbeeld aan de toeslagenaffaire. Het hele systeem is kapotgemaakt door de overheid. Je kan me van alles noemen maar je moet mensen wel gelijk behandelen. Er is een

sociale hiërarchie waar iets aan gedaan moet worden en groepen worden ongelijk behandeld. Dan maakt benaming niks uit."

■ (deelnemer van LISS-panel focusgroep)

De context waarbinnen termen worden gebruikt en ook wie ze gebruikt is doorslaggevend volgens de deelnemers. Daarbij heeft de overheid een bijzondere plek, omdat die van iedereen is en iedereen gelijk dient te behandelen. De deelnemers zijn van mening dat het gebruik van alle voorgestelde termen door de overheid het risico op ongelijkheid met zich meebrengt. Het bestaan van dit risico werd door vrijwel elke deelnemer van alle drie de focusgroepen onderschreven. Deelnemers geven aan dat ze ook inspraak willen in de fases vóór het kiezen van termen, namelijk wanneer bepaald wordt welke data worden verzameld en hoe die worden gecategoriseerd. Ook wijzen deelnemers op het belang van het gebruik van dergelijke termen in de aanpak van ongelijkheid en discriminatie in de samenleving. Volgens deze groep kunnen in sommige van dit soort gevallen de voordelen van het gebruik van deze termen opwegen tegen de nadelen. Een van de deelnemers stelde het als volgt:

"Als ik niet te maken had gehad met racisme en onderadvisering, ⁸ had ik mezelf nooit gezien als iemand met een migratieachtergrond. Door het [discriminatie] te meten, versterk je het. Tegelijkertijd snap ik wel dat je het wil onderzoeken. [...] Er is bijna geen onderzoek gedaan naar discriminatie van Aziatische Nederlanders. Wij hebben wel behoefte aan onderzoek om dat [discriminatie tegen Aziatische Nederlanders] te bewijzen."

■ (deelnemer maatschappelijk middenveld)

Maar zelfs in de context van onderzoek reageerden andere deelnemers toch terughoudend. Zo gaven zij aan dat het voor onderzoek niet altijd nodig is om al vanaf het begin onderscheid te maken naar etnisch-culturele achtergrond. Zij vonden dat etnisch-culturele achtergrond niet het startpunt moet zijn, maar dat het mogelijk later in het onderzoek naar voren kan komen als een factor. Daarbij gaven deelnemers wederom aan weinig vertrouwen te hebben

in de redenen voor de overheid om onderscheid te maken. Een deelnemer verwoordde dat als volgt:

"Als de overheid een probleem wil aanpakken dan is de achtergrond niet relevant. Dan moet het probleem gewoon aangepakt worden. We leven in een land dat Nederland heet en we hebben dit paspoort. Als we een probleem hebben dan moeten we het oplossen zonder te kijken waar ik toevallig geboren ben. De overheid moet naar ons kijken als Nederlanders."

■ (deelnemer uit LISS-panel focusgroep)

Tegen de achtergrond van de ervaren risico's van de overheid die onderscheid maakt naar herkomst, kwam naar voren dat deelnemers de actieve betrokkenheid van Nederlanders met een migratieachtergrond van belang vinden. Zo gaven zij aan dat de termen als inclusief ervaren dienen te worden door degenen die ermee worden aangeduid. Een van de deelnemers stelde daarover het volgende:

"De politiek moet meer inspraak geven aan Nederlanders met een migratieachtergrond bij beslissingen over groepen met een migratieachtergrond."

■ (deelnemer uit LISS-panel focusgroep)

Oude termen, alternatieve termen en aandacht voor meervoudigheid
We hebben deelnemers gevraagd naar welke termen zij het meest passend vonden. Duidelijk werd dat deelnemers de oude termen in ieder geval niet gepast vinden, maar die nog wel vaak om zich heen horen en lezen in het dagelijks leven:

"Allochtoon en autochtoon zijn wel lang gebruikt en zijn geïnternaliseerd door velen, dus dat velen het nog gebruiken in het dagelijks leven is logisch."

■ (deelnemer LISS-panel focusgroep)

“De term allochtoon doet de eerste generatie niet zo’n pijn, maar bij de jongere generatie, die in Nederland is geboren en opgegroeid, wel. Mijn zoon is hier geboren en die zegt dat Nederlander met een Noord-Afrikaanse achtergrond geen probleem is, maar allochtoon bijvoorbeeld is wel pijnlijk.”

■ (deelnemer LISS-panel focusgroep)

Deelnemers noemden enkele termen die zij, in specifieke gevallen, passend zouden vinden voor de overheid om te gebruiken. Geen van deze termen kwam overeen met de termen die in de vragenlijst aan respondenten zijn voorgelegd. De term ‘eerste generatie Nederlanders’ werd voorgesteld voor Nederlanders die in Nederland zijn geboren en waarvan één of beide ouders in het buitenland zijn geboren (focusgroep maatschappelijk middenveld). De term ‘multi-generatie Nederlanders’ werd voorgesteld voor Nederlanders zonder een migratieachtergrond. De term ‘mensen met een multiculturele achtergrond’ werd voorgesteld voor mensen met meerdere achtergronden (beide termen genoemd in LISS-panel focusgroepen).

Met het oog op die laatste term was een opvallende uitkomst dat in alle drie de focusgroepen bleek dat er behoefte is aan betere termen om mensen met meer dan twee achtergronden te beschrijven.

“Stel dat je meerdere achtergronden hebt. Hoe ga je daarmee om? Je kan ook een mix zijn van achtergronden. Bijvoorbeeld: Chinees-Surinaamse Nederlanders. Ook als je kijkt naar de voorspellingen van het CBS naar de bevolkingssamenstelling. Ik zou verwachten dat je dat meeneemt in onderzoek.”

■ (deelnemer maatschappelijk middenveld)

Nederlander volstaat

Uit alle drie de focusgroepen kwam duidelijk naar voren dat respondenten vonden dat iedereen als Nederlander moet worden aangeduid. Meerdere keren stelden respondenten de vraag waarom classificatie überhaupt noodzakelijk is. Het gedeelde sentiment was dat de term ‘Nederlander’ volstaat. Twee respondenten beschreven het als volgt:

“Waarom is de term ‘Nederlander’ niet gebruikt in het onderzoek? Waarom is deze niet uitgevraagd? Bij het gebruik van dit soort terminologie sluit je ook mensen uit.”

■ (deelnemer LISS panel focusgroep)

“Als we alleen maar termen gebruiken om mensen in vakjes te stoppen is de inclusiviteit zoek.”

■ (deelnemer maatschappelijk middenveld)

Deelnemers uit het maatschappelijke middenveld benadrukten het belang om de term ‘Nederlander’ toe te voegen aan de omschrijving van ‘eerste en tweede generatie’ in plaats van gebruik te maken van toevoegingen als ‘migrant’ of ‘persoon’. Met andere woorden: gebruik de term ‘eerste en tweede generatie Nederlanders’. In de meeste voorgelegde termen is het woord ‘Nederlander’ verwerkt, hetgeen als relatief positief wordt gezien in de focusgroepen. Daarbij merkten enkele deelnemers op dat de term ‘Nederlander van kleur’ niet is voorgelegd in de vragenlijst. Bij de termen ‘Eerste generatie migrant’ en ‘Persoon van de tweede generatie’ wordt het woord ‘Nederlander’ niet gebruikt. Met name vanuit maatschappelijke organisaties werd hier nadrukkelijk bezwaar tegen gemaakt. Een deelnemer beargumenteerde dit als volgt:

"Ik vind als je iemand omschrijft met aan de voorkant 'Nederlander', dan vind ik dat neutraler dan als je begint met een andere afkomst. In die zin is het resultaat logisch [dat de term 'Nederlander met een (X) achtergrond' positiever wordt ervaren]. Bij de termen 'eerste generatie migrant' of 'persoon van de tweede generatie' is er geen focus op het 'Nederlander-zijn', dus dat is negatiever."

■ (deelnemer maatschappelijk middenveld)

Tegen deze achtergrond merkten meerdere deelnemers in verschillende focusgroepen op dat het goed was geweest om in de vragenlijst ook te vragen of respondenten alleen Nederlander genoemd willen worden, ook als ze een migratieachtergrond hebben. Daarbij spraken ze de verwachting uit dat de meeste respondenten daar bevestigend op zouden hebben geantwoord. Zoals deze deelnemer zich afvroeg:

"Krijgen de mensen een eerlijke keuze en zien ze de consequenties van de keuze? Ik mis de startvraag: Hoe wil je genoemd worden: Nederlander of anders?"

■ (deelnemer maatschappelijk middenveld)

6 Conclusies

Het doel van deze verkenning was om te verkennen welke herkomstclassificaties door een diverse groep inwoners van Nederland worden herkend en gedragen. Er zijn steeds zes termen voorgelegd aan een diverse groep Nederlandse inwoners met vragen over hun voorkeur voor termen, de mate van bekendheid met en de duidelijkheid van de termen, de mate van globale waardering en de mate van gepercipieerde gelijkwaardigheid van de termen. Uit de bevindingen blijkt dat geen van de voorgelegde termen overtuigend gedragen wordt, door zowel respondenten met als zonder een migratieachtergrond. In grote lijnen beoordelen respondenten met een eerste en tweede generatie migratieachtergrond alle termen over Nederlanders met een migratieachtergrond negatiever dan respondenten zonder een migratieachtergrond. Echter, respondenten zonder migratieachtergrond waren weer negatiever over termen die gaan over hun eigen groep. We kunnen dus voorzichtig concluderen dat in het algemeen inwoners negatief staan tegenover termen die herkomst aangeven, vooral wanneer die gaan over hun eigen herkomst. Daarnaast blijkt dat mensen met een praktische opleiding negatiever zijn ten opzichte van de termen dan respondenten met een theoretische opleiding.

Daarnaast heerst er een algemeen gevoel onder respondenten dat de overheid groepen met een migratieachtergrond niet als gelijkwaardig beschouwt, ongeacht de terminologie. Respondenten met en zonder migratieachtergrond hadden bij alle voorgelegde termen het idee dat de Nederlandse overheid inwoners met een migratieachtergrond niet als gelijke Nederlanders ziet.

De term 'Nederlander met een (X) achtergrond' komt in grote lijnen als minst negatieve term naar voren. Tegelijkertijd ervaren respondenten met een

eerste en een tweede generatie migratieachtergrond ook deze term als ongelijkwaardig. Een verkennende analyse suggereert dat sense of belonging een rol speelt in de beleving van de termen onder respondenten met een migratieachtergrond. Hoe meer respondenten met een migratieachtergrond zich thuis en erbij horen voelen in Nederland, hoe minder negatief ze zijn over de termen. Voor Nederlanders zonder migratieachtergrond stond de beleving van de termen in grote lijnen los van de mate waarin ze zich erbij voelen horen in Nederland.

De focusgroepen bieden een waardevolle duiding van de uitkomsten uit de vragenlijst. In de focusgroepen hebben we de uitkomsten van de vragenlijst aan deelnemers voorgelegd en gevraagd of (a) deelnemers zich herkennen in de uitkomsten en de interpretatie van de uitkomsten en (b) deelnemers extra konden toelichten waarom er over het algemeen een negatieve beleving is van de termen. Uit de gesprekken blijkt dat de deelnemers niet willen dat de overheid onderscheid maakt op herkomst (in lijn met Sterckx, Seijpenhof, & Roggeveen, 2024) en zij geven aan te willen dat de overheid hen ziet en aanspreekt als Nederlander. Elke term die onderscheid maakt tussen Nederlanders op basis van herkomst en achtergrond ervaren de deelnemers als stigmatiserend en polariserend. Het is duidelijk dat de terughoudendheid van deelnemers ten aanzien van herkomstclassificaties samenhangt met een relatief laag vertrouwen in de overheid. Dit vertrouwen is ernstig beschadigd door onder andere de toeslagenaffaire. Toekomstig onderzoek zou verder moeten uitwijzen wat de rol is van vertrouwen in de overheid in de beleving van herkomstclassificatie en bijbehorende terminologie. Hoewel deze perspectieven buiten de reikwijdte van de huidige studie vallen, lijkt de houding ten opzichte van overheidsclassificatie een belangrijk onderdeel te zijn van hoe terminologie wordt ervaren.

Deelnemers aan de focusgroepen wezen tevens op een specifieke situatie waarin zij van mening waren dat de overheid onderscheid zou mogen maken naar herkomst: in het geval van (beleids)onderzoek naar discriminatie en ongelijkheid. Echter, ook hier waren deelnemers terughoudend. Zij zien een risico dat dit soort gegevens ook gebruikt kan worden voor onrechtmatige praktijken. Het is daarom de vraag of de overheid er voldoende in slaagt om duidelijk te maken waarom dit soort data belangrijk is voor beleidsontwikkeling. Is het voor inwoners voldoende zichtbaar dat data gebruikt worden om discriminatie en ongelijkheid in kaart te brengen? In hoeverre wordt nu actief gecommuniceerd over de relatie tussen dit type onderzoek en bijvoorbeeld het ontwikkelen van antidiscriminatiebeleid? Hier ligt mogelijk een taak voor de overheid: ervoor zorgen dat inwoners voldoende worden geïnformeerd over hoe herkomstgegevens worden verzameld en ingezet voor de aanpak van discriminatie en ongelijkheid en welke garanties er zijn dat deze gegevens niet worden misbruikt.

Suggesties voor toekomstig onderzoek en beleid

Het debat omtrent herkomstclassificaties en welke termen daarbij als stigmatiserend en uitsluitend worden ervaren, is een voortdurend proces. De huidige verkenning laat een algemeen negatief beeld zien van de voorgelegde termen. Dit negatieve beeld bevestigt het belang om breder te reflecteren op het gebruik van herkomstclassificaties. Naast het in kaart brengen van de voorkeur(en) van de groepen die aangeduid worden met bepaalde termen, is het ook van belang kennis te nemen van (internationale) richtlijnen die worden ontwikkeld op het gebied van inclusieve terminologie. De American Psychological Association (APA) is een internationaal toonaangevend instituut dat ook een belangrijke rol heeft bij het definiëren van standaarden voor het publiceren van onderzoek. In hun publicatiegids hebben zij meerdere richtlijnen voor onbevooroordeeld en inclusief taalgebruik. Zo stellen zij dat het belangrijk is om woorden te kiezen die zo nauwkeurig en specifiek mogelijk zijn, vrij van stereotypen, vooroordelen en racistische associaties (APA, 2022). Volgens deze richtlijn is het bijvoorbeeld beter om te verwijzen naar 'Nederlanders met een Marokkaanse achtergrond'

en 'Nederlanders met een Chinese achtergrond' dan naar 'Noord-Afrikaanse Nederlanders' of 'Aziatische Nederlanders'. Door specifiek te zijn, is er minder ruimte voor vage concepten of misverstanden over welke groepen er precies bedoeld worden. Ook is het volgens de APA van belang dat terminologie over herkomst is gebaseerd op parallelle vergelijkingen. Een parallelle vergelijking is bijvoorbeeld 'Nederlanders met een Surinaamse achtergrond versus Nederlanders met een Nederlandse achtergrond'. Niet parallel zou bijvoorbeeld zijn 'Nederlanders met een Surinaamse achtergrond versus Nederlanders'. Ook zijn termen als 'nieuwkomers' of 'nieuwe Nederlanders' niet parallel omdat wij niet spreken van 'oudkomers' of 'oude Nederlanders'. Een mogelijke toets voor het identificeren van gelijkwaardige terminologie voor onderzoek en beleid is dus door te reflecteren op de parallelle vergelijking van een beoogde term. Als er geen logische parallelle vergelijking mogelijk is, dan is de gekozen term waarschijnlijk niet neutraal of vrij van waardeoordelen.

Ook ligt het voor de hand om verder onderzoek te doen naar manieren waarop het vertrouwen in de overheid hersteld kan worden, in het bijzonder onder inwoners die te maken hebben (gehad) met discriminatie op grond van hun herkomst. Uit de consultatiesessies en focusgroepen komt duidelijk naar voren dat dit vertrouwen ernstig geschaad is, door onder andere de toeslagenaffaire. Deze bevindingen zijn in lijn met ander onderzoek dat aantoonde dat de toeslagenaffaire, en het gebrek aan consequenties voor de overheid, het vertrouwen in de overheid heeft beschadigd (Kanne & Driessen, 2021). Naast het ontwikkelen van een meer effectieve aanpak van discriminatie door de overheid, zou het raadzaam zijn om onderzoek te doen naar de effectiviteit van verschillende aanpakken om dit vertrouwen te herstellen.

Tot slot, om het debat omtrent herkomstclassificaties verder te brengen is meer aandacht nodig, in zowel onderzoek als beleid, voor de onderliggende mechanismen die bijdragen aan de stigmatiserende en uitsluitende werking van bepaalde termen voor bepaalde groepen. Dit zou de discussie uitbreiden van terminologie naar andere belangrijke aspecten van het classificatieproces.

De WRR omschreef het classificatieproces als bestaande uit (1) Datawerving (methoden waarmee gegevens van inwoners worden verzameld) (2) Registratie en opslag van de gegevens van inwoners (3) Clustering of categorisering (gegevens in groepen organiseren) en (4) Labeling (het toekennen van termen aan deze groepen). Met het oog op deze aspecten zou de overheid in gesprek kunnen gaan met inwoners over welke gegevens worden verzameld, hoe die worden gecategoriseerd en wie hier inspraak in heeft. Of over afwegingkaders die bepalen wanneer de overheid onderscheid kan maken naar herkomst en hoe daar toezicht op wordt gehouden en verantwoording voor wordt afgelegd (zie bijvoorbeeld afwegingskader van CBS ⁹). Het aansnijden van deze bredere thema's kan leiden tot een meer fundamentele discussie over herkomstclassificaties en de daarmee verbonden terminologie. Voor een overzicht van vragen en inzichten die van belang zijn voor een dergelijk maatschappelijk debat verwijzen wij naar de WRR-rapporten *Migratie en classificatie: naar een meervoudig migratie-idioom* (Bovens et al., 2016) en *Afscheid van westers en niet-westers. Naar meervoudige indelingen van herkomstgroepen* (Bovens, 2021). Hierin staan vragen en inzichten die nog steeds relevant zijn. Immers, zolang individuen ervaren dat de overheid hen niet als gelijk beschouwt op basis van hun etnisch-culturele achtergrond, huidskleur, religie of andere kenmerken, zal het identificeren van termen die als gelijkwaardig worden ervaren een blijvende uitdaging vormen.

Bijlagen

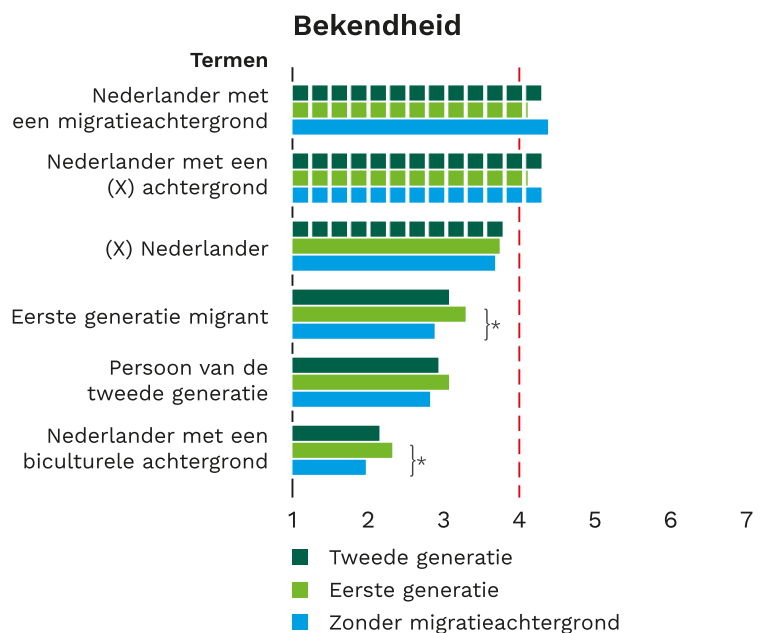
Jaartal	Term	Definitie	Bron
1999	Autochtonen	Personen van wie beide ouders in Nederland zijn geboren	Nicolaas, H., & Sprangers, A. (2012, 23 oktober). Migranten, vreemdelingen en vluchtelingen: begrippen op het terrein van asiel en buitenlandse migratie. Centraal Bureau voor de Statistiek. https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2012/43/migranten-vreemdelingen-en-vluchtelingen-begrippen-op-het-terrein-van-asiel-en-buitenlandse-migratie
	Allochtonen	Personen van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren	Nicolaas & Sprangers, 2012
	Eerstegeneratieallochtonen	Personen die zelf in het buitenland zijn geboren en van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren	Nicolaas & Sprangers, 2012
	Tweedegeneratieallochtonen	Personen die in Nederland zijn geboren en van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren	Nicolaas & Sprangers, 2012
	Niet-westerse allochtonen	Allochtonen met als herkomstgroepering een van de landen in Afrika, Latijns-Amerika of Azië (exclusief Indonesië en Japan) of Turkije	Nicolaas & Sprangers, 2012

Jaartal	Term	Definitie	Bron
	Westerse allochtonen	Allochtonen met als herkomstgroepering een van de landen in Europa (exclusief Turkije), Noord-Amerika, Oceanië, Indonesië of Japan	Nicolaas & Sprangers, 2012
2016	Personen met een Nederlandse achtergrond	Personen van wie beide ouders in Nederland zijn geboren	De Ree, M. (2016). Termen allochtoon en autochtoon herzien. Centraal Bureau voor de Statistiek. https://www.cbs.nl/nl-nl/corporate/2016/43/termen-allochtoon-en-autochtoon-herzien https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/begrippen/persoon-met-een-nederlandse-achtergrond
	Personen met een migratieachtergrond	Personen van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren	De Ree, 2016 https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/begrippen/migratieachtergrond
	Personen met een eerste generatie migratieachtergrond	Personen die zelf in het buitenland zijn geboren en van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren	https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/begrippen/migratieachtergrond
	Personen met een tweede generatie migratieachtergrond	Personen die in Nederland zijn geboren en van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren	https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/begrippen/migratieachtergrond

Jaartal	Term	Definitie	Bron
	Personen met een niet-westerse migratieachtergrond	Personen met als migratieachtergrond een van de landen in Afrika, Latijns-Amerika of Azië (exclusief Indonesië en Japan) of Turkije	https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/begrippen/persoon-met-een-niet-westerse-migratieachtergrond
	Personen met een westerse migratieachtergrond	Personen met als migratieachtergrond een van de landen in Europa (exclusief Turkije), Noord-Amerika en Oceanië, en Indonesië en Japan.	https://www.cbs.nl/nl-nl/faq/specifiek/wat-is-het-verschil-tussen-een-westerse-en-niet-westerse-allochtoon-#:~:text=Westers%3A,Indonesi%C3%AB%20en%20Japan)%20of%20Turkije
2022	Personen met een Nederlandse herkomst	Personen van wie beide ouders in Nederland geboren zijn	Centraal Bureau voor de Statistiek. (2022a, 16 februari). CBS introduceert nieuwe indeling bevolking naar herkomst. https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2022/07/cbs-introduceert-nieuwe-indeling-bevolking-naar-herkomst Centraal Bureau voor de Statistiek. (2022b, 16 februari). Nieuwe indeling bevolking naar herkomst. Vervanging van indeling naar migratieachtergrond en westers/niet-westers. https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2022/nieuwe-indeling-bevolking-naar-herkomst/4-de-nieuwe-indeling-naar-geboren-in-nederland-en-herkomstland
	Migranten	Personen die zelf in het buitenland zijn geboren en van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren	
	Kinderen van migrant(en)	Personen die in Nederland zijn geboren en van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren	Centraal Bureau voor de Statistiek, 2022a; Centraal Bureau voor de Statistiek, 2022b

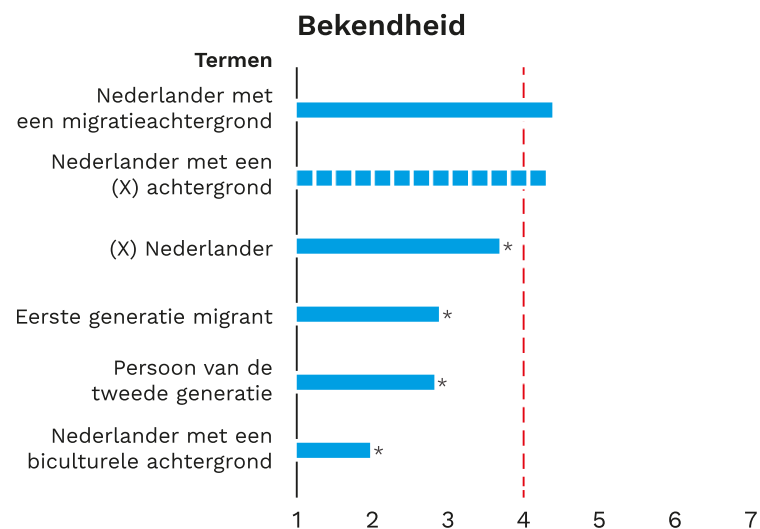
Jaartal	Term	Definitie	Bron
	Personen met een Europese herkomst (niet Nederlands)	Personen met een Europees land (exclusief Nederland, Turkije, Armenië en Georgië, inclusief Rusland) als land van herkomst	Centraal Bureau voor de Statistiek, 2022a; Centraal Bureau voor de Statistiek, 2022b
	Personen met een buiten-Europese herkomst	Personen met Turkije, Marokko, Suriname, Nederlandse Cariben, Indonesië, of een overig land in Afrika, Azië, Amerika of Oceanië als land van herkomst	Centraal Bureau voor de Statistiek, 2022a; Centraal Bureau voor de Statistiek, 2022b
2022	Personen met Nederlandse herkomst	Personen die in Nederland zijn geboren en van wie beide ouders in Nederland zijn geboren	Centraal Bureau voor de Statistiek. (2022c). Integratie en Samenleven 2022. https://longreads.cbs.nl/integratie-en-samenleven-2022/inleiding/
	Migranten	Personen die zelf in het buitenland zijn geboren	Centraal Bureau voor de Statistiek, 2022c
	Tweede generatie (voorbeeld: Nederlands-Marokkaanse tweede generatie)	Personen die in Nederland zijn geboren en van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren	Centraal Bureau voor de Statistiek, 2022c
	Personen met een Europese herkomst (niet Nederlands)	Personen met een Europees land (exclusief Nederland, Turkije, Armenië en Georgië, inclusief Rusland) als land van herkomst	Centraal Bureau voor de Statistiek, 2022c
	Personen met een buiten-Europese herkomst	Personen met Turkije, Marokko, Suriname, Nederlandse Cariben, Indonesië of een overig land buiten Europa als land van herkomst	Centraal Bureau voor de Statistiek, 2022c

Figuur 4.2. Bekendheid van de termen naar migratieachtergrond van respondenten

Notitie. Verschillen tussen groepen per term zijn niet significant tenzij aangegeven met een *. In dat geval zijn verschillen significant bij $p < .05$. Alle balken verschillen significant van het midden van de schaal (aangegeven met de rode stippellijn), behalve de gearceerde balken.

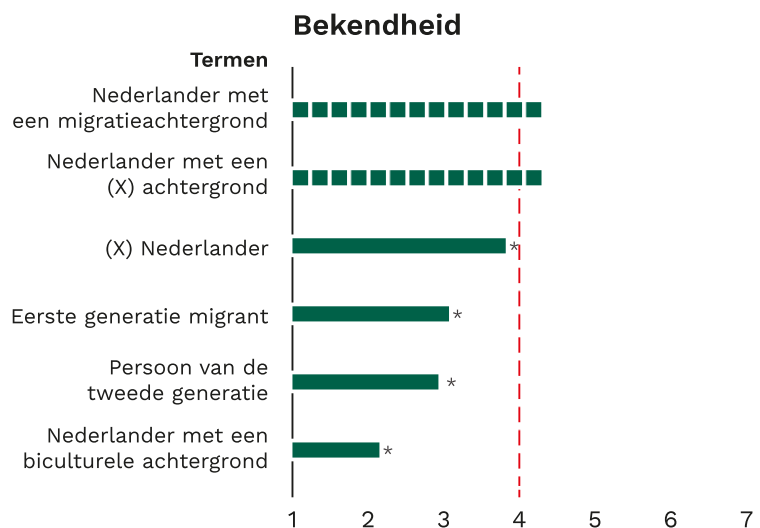
Figuur 4.3. Bekendheid van de termen onder respondenten zonder migratieachtergrond

Notitie. Een * geeft aan dat die term significant verschilt van de bovenste term bij $p < .05$. Alle balken verschillen significant van het midden van de schaal (aangegeven met de rode stippellijn), behalve de gearceerde balk.

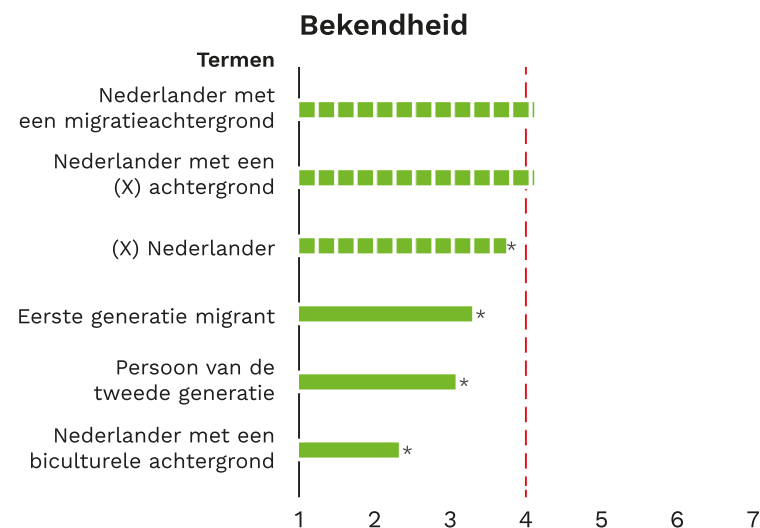

Figuur 4.4. Bekendheid van de termen onder respondenten met een eerste generatie migratieachtergrond

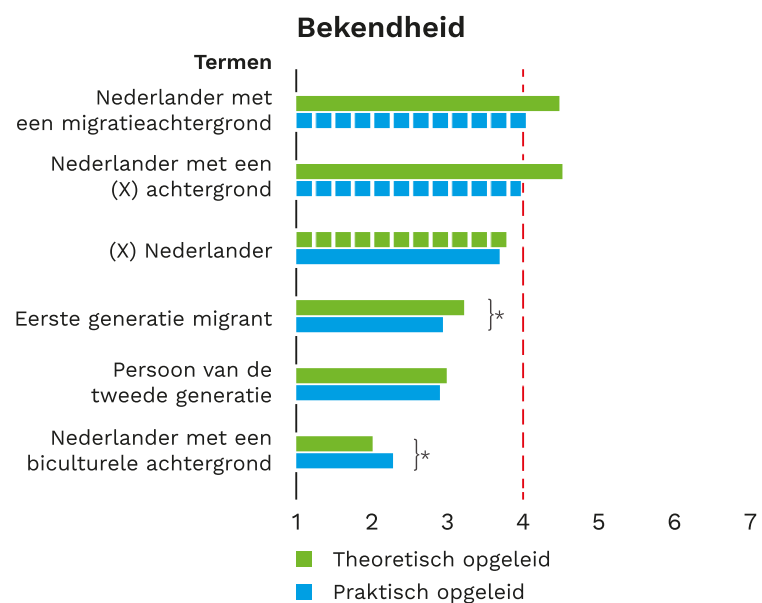
Notitie. Een * geeft aan dat die term significant verschilt van de bovenste term bij $p < .05$. Alle balken verschillen significant van het midden van de schaal (aangegeven met de rode stippellijn), behalve de gearceerde balk.

Figuur 4.5. Bekendheid van de termen onder respondenten met een tweede generatie migratieachtergrond

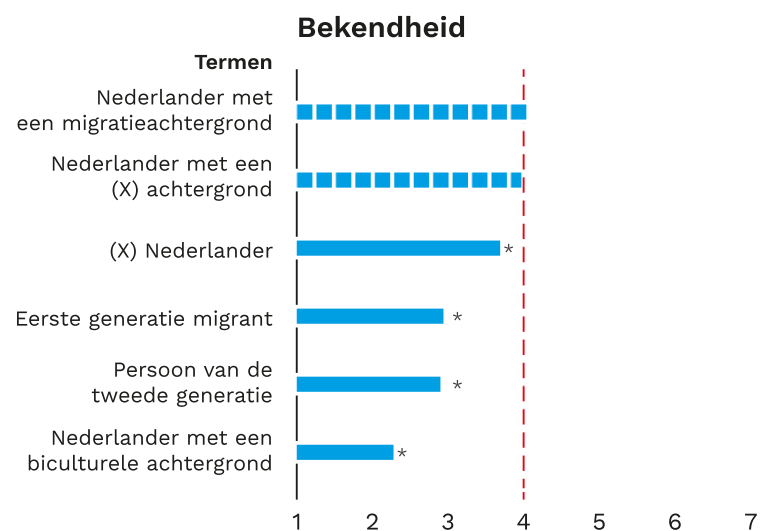
Notitie. Een * geeft aan dat die term significant verschilt van de bovenste term bij $p < .05$. Alle balken verschillen significant van het midden van de schaal (aangegeven met de rode stippellijn), behalve de gearceerde balk.

Figuur 4.6. Bekendheid van de termen naar opleidingsniveau

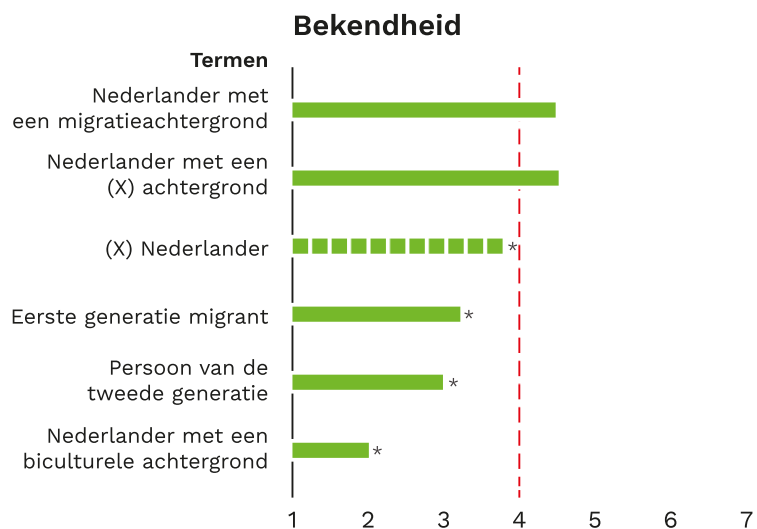
Notitie. Verschillen tussen groepen per term zijn niet significant tenzij aangegeven met een *. In dat geval zijn verschillen significant bij $p < .05$. Alle balken verschillen significant van het midden van de schaal (aangegeven met de rode stippellijn), behalve de gearceerde balken.

Figuur 4.7. Bekendheid van de termen onder praktisch opgeleide respondenten

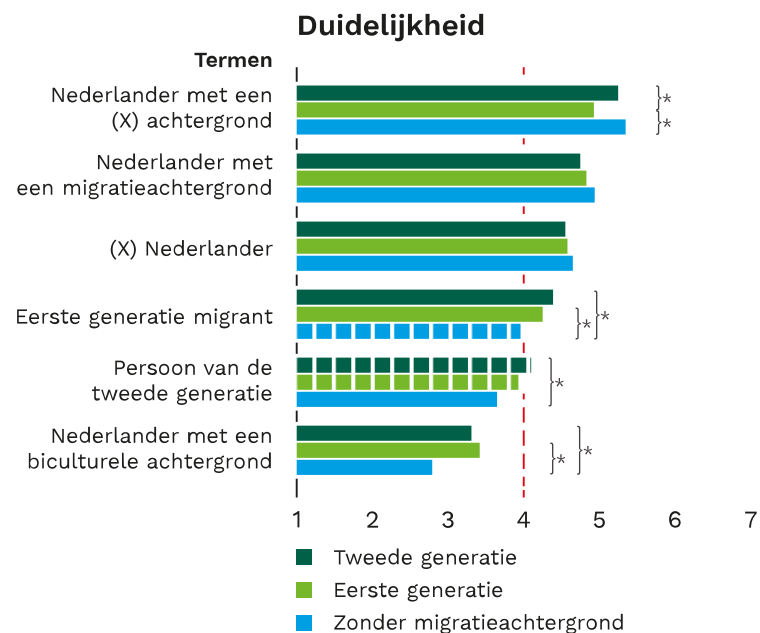
Notitie. Een * geeft aan dat die term significant verschilt van de bovenste term bij $p < .05$. Alle balken verschillen significant van het midden van de schaal (aangegeven met de rode stippellijn), behalve de gearceerde balk.

Figuur 4.8. Bekendheid van de termen onder theoretisch opgeleide respondenten

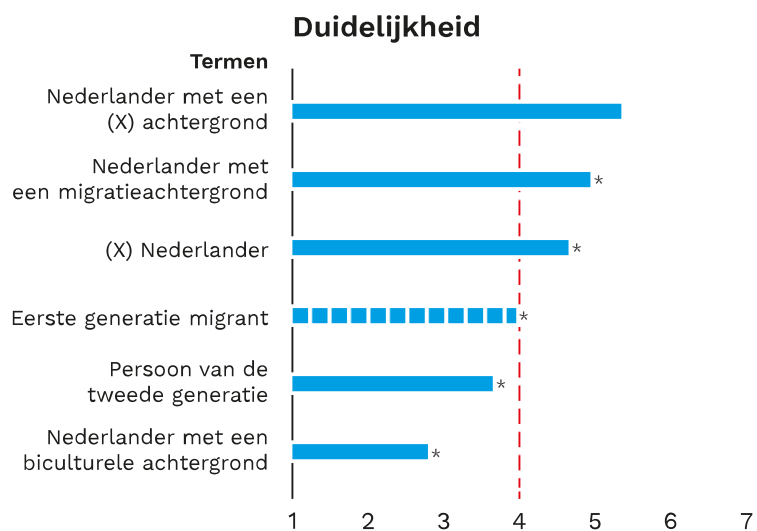
Notitie. Een * geeft aan dat die term significant verschilt van de bovenste term bij $p < .05$. Alle balken verschillen significant van het midden van de schaal (aangegeven met de rode stippellijn), behalve de gearceerde balk.

Figuur 4.9. Duidelijkheid van de termen naar migratieachtergrond van respondenten

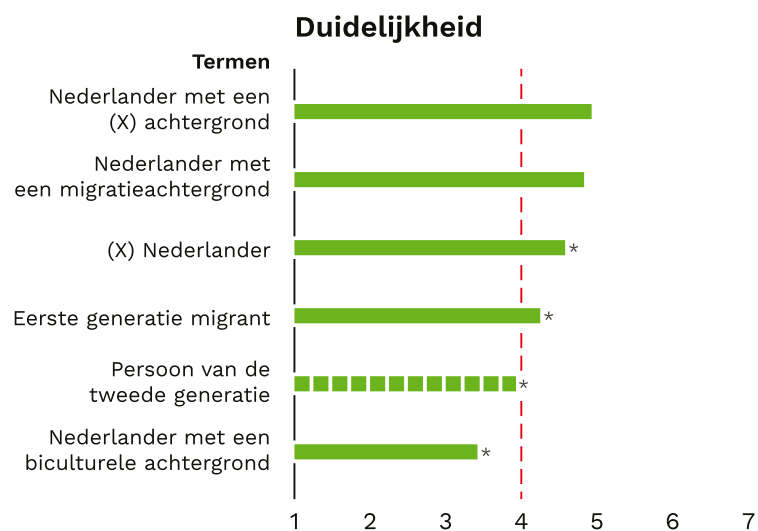
Notitie. Verschillen tussen groepen per term zijn niet significant tenzij aangegeven met een *. In dat geval zijn verschillen significant bij $p < .05$. Alle balken verschillen significant van het midden van de schaal (aangegeven met de rode stippellijn), behalve de gearceerde balken.

Figuur 4.10. Duidelijkheid van de termen onder respondenten zonder migratieachtergrond

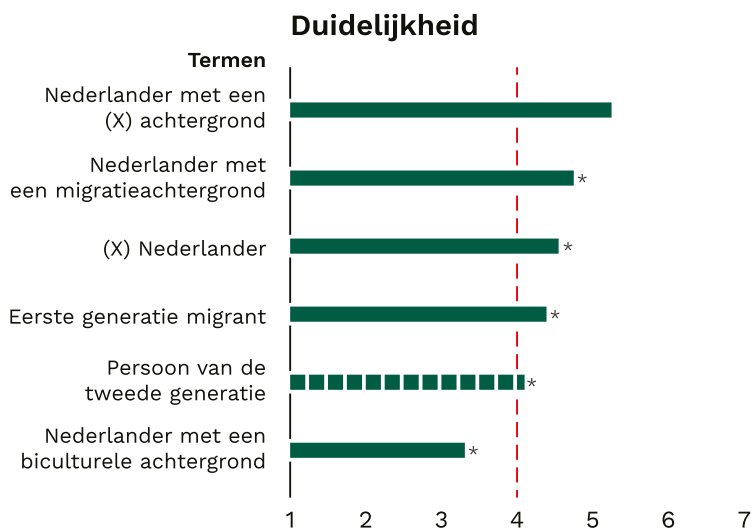
Notitie. Een * geeft aan dat die term significant verschilt van de bovenste term bij $p < .05$. Alle balken verschillen significant van het midden van de schaal (aangegeven met de rode stippellijn), behalve de gearceerde balk.

Figuur 4.11. Duidelijkheid van de termen onder respondenten met een eerste generatie migratieachtergrond

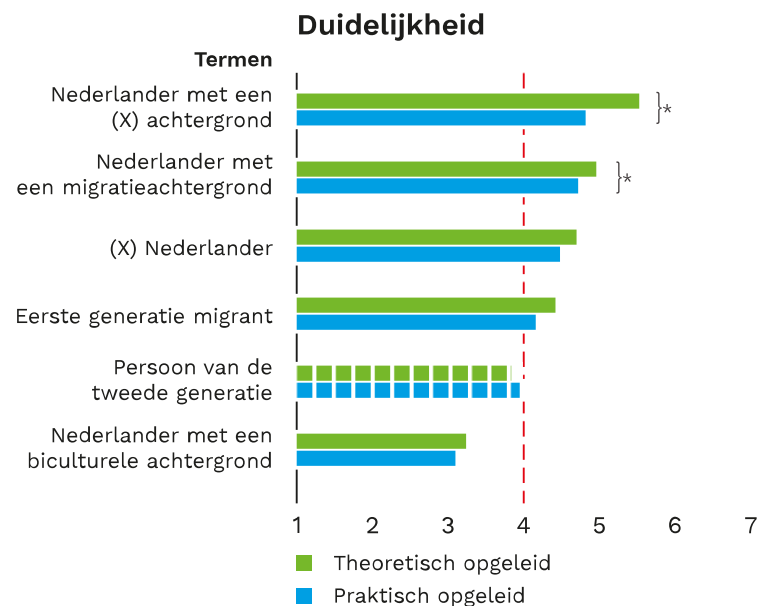
Notitie. Een * geeft aan dat die term significant verschilt van de bovenste term bij $p < .05$. Alle balken verschillen significant van het midden van de schaal (aangegeven met de rode stippellijn), behalve de gearceerde balk.

Figuur 4.12. Duidelijkheid van de termen onder respondenten met een tweede generatie migratieachtergrond

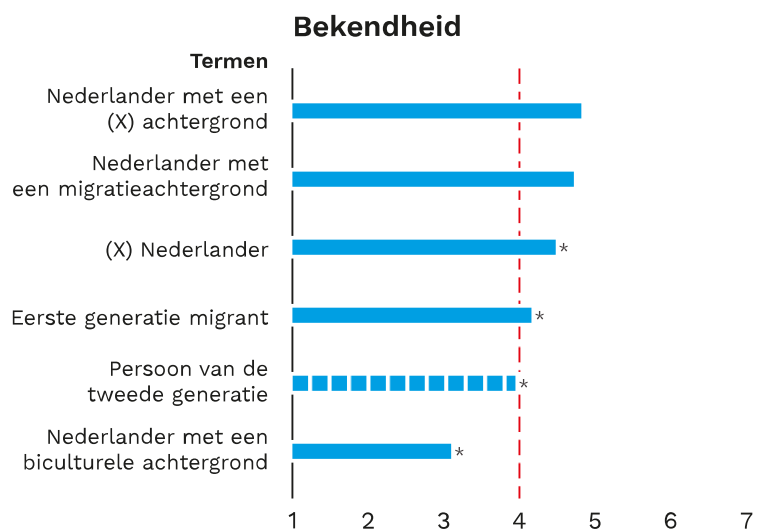
Notitie. Een * geeft aan dat die term significant verschilt van de bovenste term bij $p < .05$. Alle balken verschillen significant van het midden van de schaal (aangegeven met de rode stippellijn), behalve de gearceerde balk.

Figuur 4.13. Duidelijkheid van de termen naar opleidingsniveau

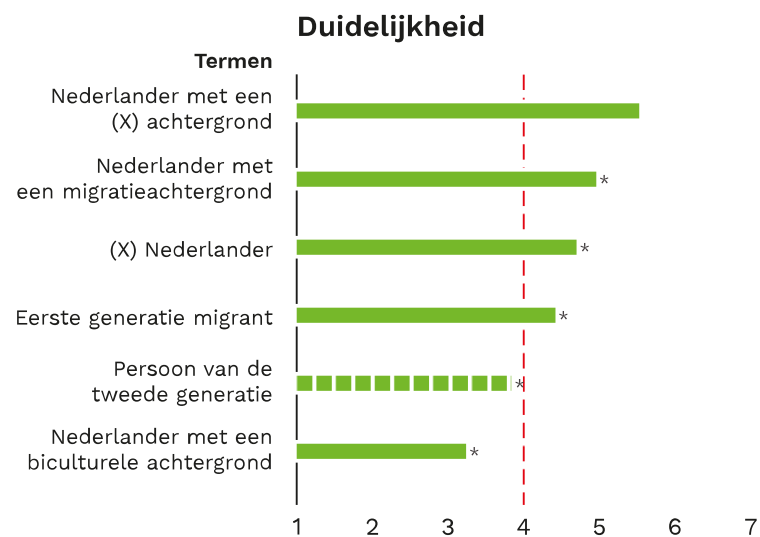
Notitie. Verschillen tussen groepen per term zijn niet significant tenzij aangegeven met een *. In dat geval zijn verschillen significant bij $p < .05$. Alle balken verschillen significant van het midden van de schaal (aangegeven met de rode stippellijn), behalve de gearceerde balken.

Figuur 4.14. Duidelijkheid van de termen onder praktisch opgeleide respondenten

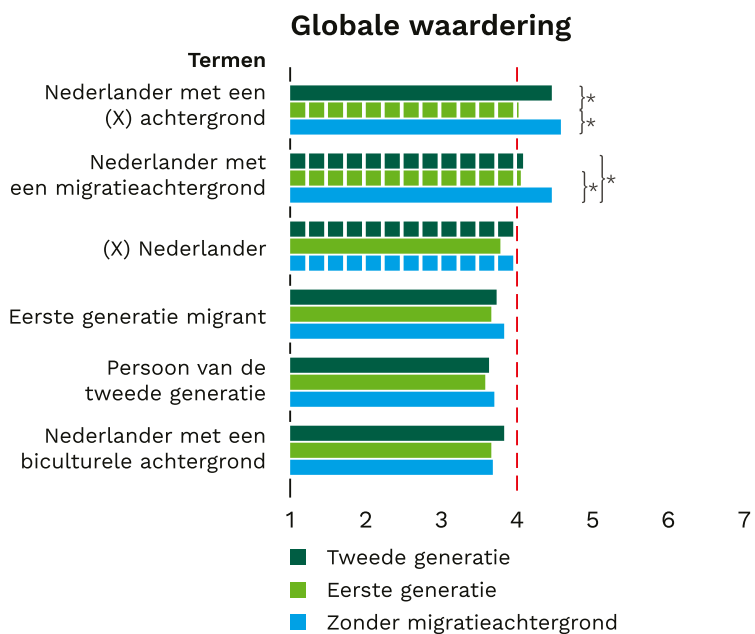
Notitie. Een * geeft aan dat die term significant verschilt van de bovenste term bij $p < .05$. Alle balken verschillen significant van het midden van de schaal (aangegeven met de rode stippellijn), behalve de gearceerde balk.

Figuur 4.15. Duidelijkheid van de termen onder theoretisch opgeleide respondenten

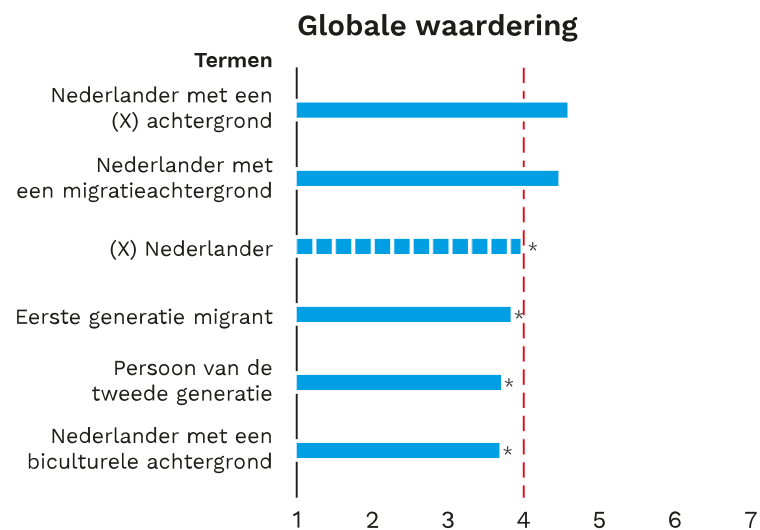
Notitie. Een * geeft aan dat die term significant verschilt van de bovenste term bij $p < .05$. Alle balken verschillen significant van het midden van de schaal (aangegeven met de rode stippellijn), behalve de gearceerde balk.

Figuur 4.16. Globale waardering van de termen naar migratieachtergrond van respondenten

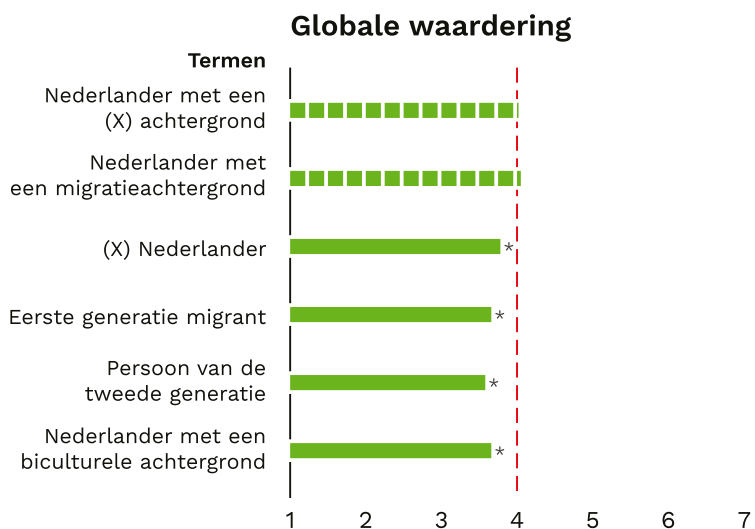
Notitie. Verschillen tussen groepen per term zijn niet significant tenzij aangegeven met een *. In dat geval zijn verschillen significant bij $p < .05$. Alle balken verschillen significant van het midden van de schaal (aangegeven met de rode stippellijn), behalve de gearceerde balken.

Figuur 4.17 Globale waardering bij de termen onder respondenten zonder migratieachtergrond

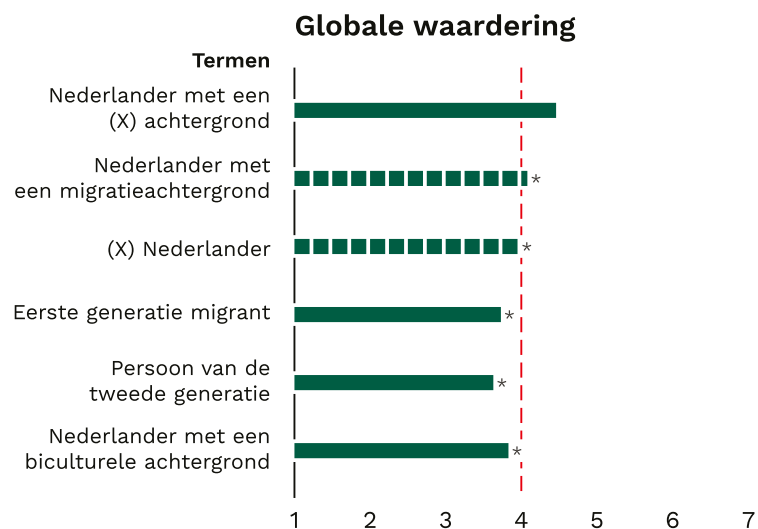
Notitie. Een * geeft aan dat die term significant verschilt van de bovenste term bij $p < .05$. Alle balken verschillen significant van het midden van de schaal (aangegeven met de rode stippellijn), behalve de gearceerde balk.

Figuur 4.18 Globale waardering van de termen onder respondenten met een eerste generatie migratieachtergrond

Notitie. Een * geeft aan dat die term significant verschilt van de bovenste term bij $p < .05$. Alle balken verschillen significant van het midden van de schaal (aangegeven met de rode stippellijn), behalve de gearceerde balk.

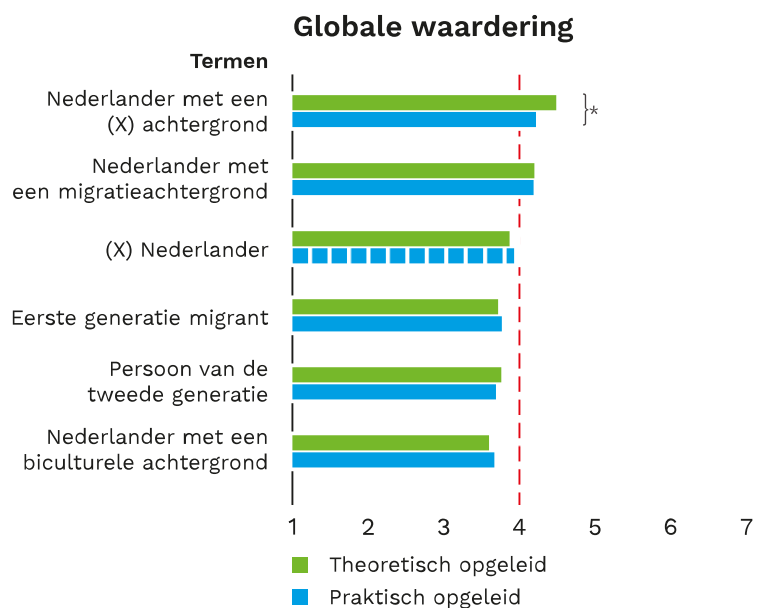
Figuur 4.19. Globale waardering bij de termen onder respondenten met een tweede generatie migratieachtergrond

Notitie. Een * geeft aan dat die term significant verschilt van de bovenste term bij $p < .05$. Alle balken verschillen significant van het midden van de schaal (aangegeven met de rode stippellijn), behalve de gearceerde balk.

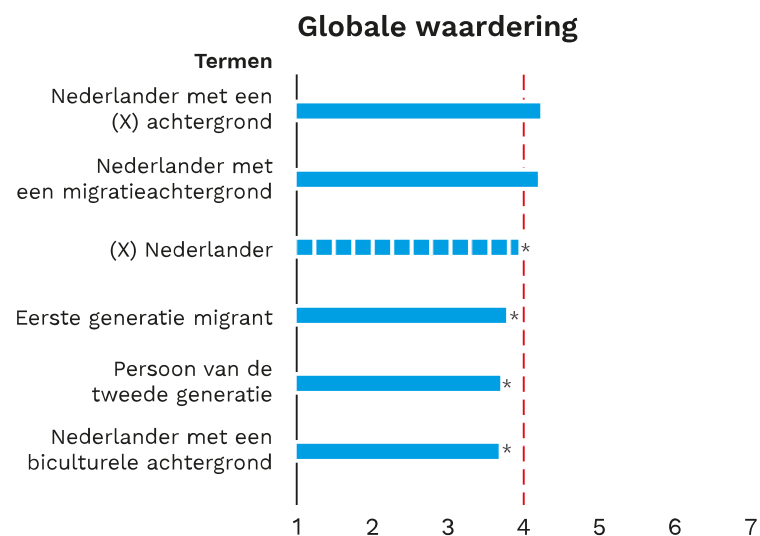

Figuur 4.20. Globale waardering van de termen naar opleidingsniveau

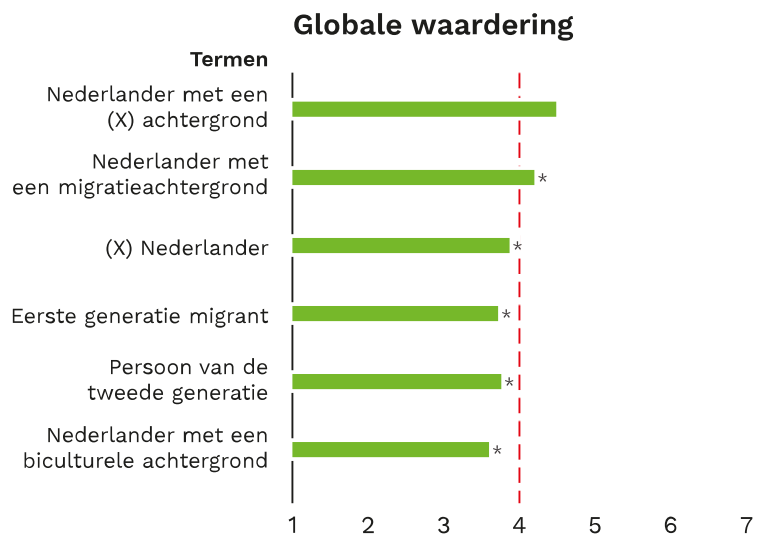
Notitie. Een * geeft aan dat die term significant verschilt van de bovenste term bij $p < .05$. Alle balken verschillen significant van het midden van de schaal (aangegeven met de rode stippellijn), behalve de gearceerde balk.

Figuur 4.21. Globale waardering van de termen onder praktisch opgeleide respondenten

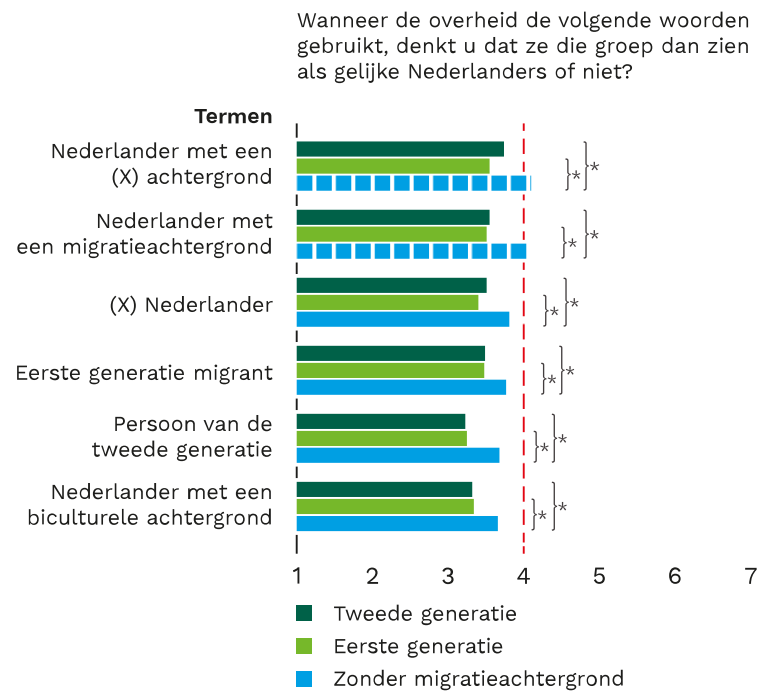
Notitie. Een * geeft aan dat die term significant verschilt van de bovenste term bij $p < .05$. Alle balken verschillen significant van het midden van de schaal (aangegeven met de rode stippellijn), behalve de gearceerde balk.

Figuur 4.22. Globale waardering van de termen onder theoretisch opgeleide respondenten

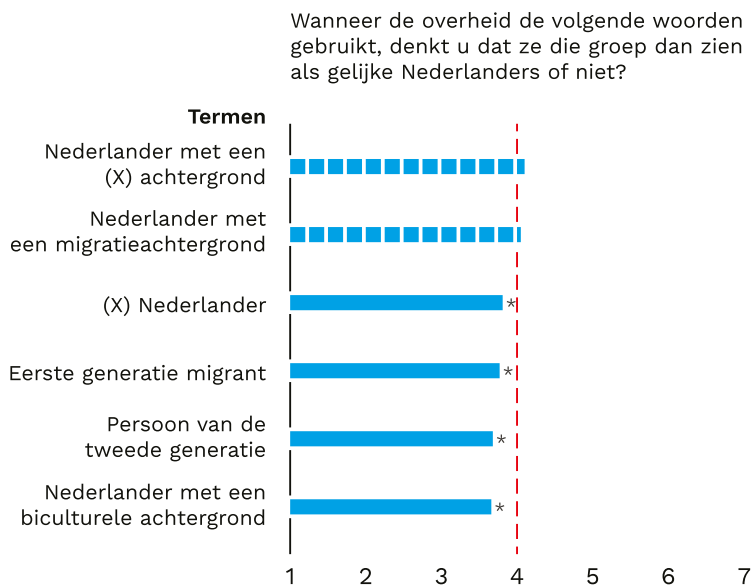
Notitie. Een * geeft aan dat die term significant verschilt van de bovenste term bij $p < .05$. Alle balken verschillen significant van het midden van de schaal (aangegeven met de rode stippellijn), behalve de gearceerde balk.

Figuur 4.23. Mate van gelijkwaardigheid van de termen naar migratieachtergrond van respondenten

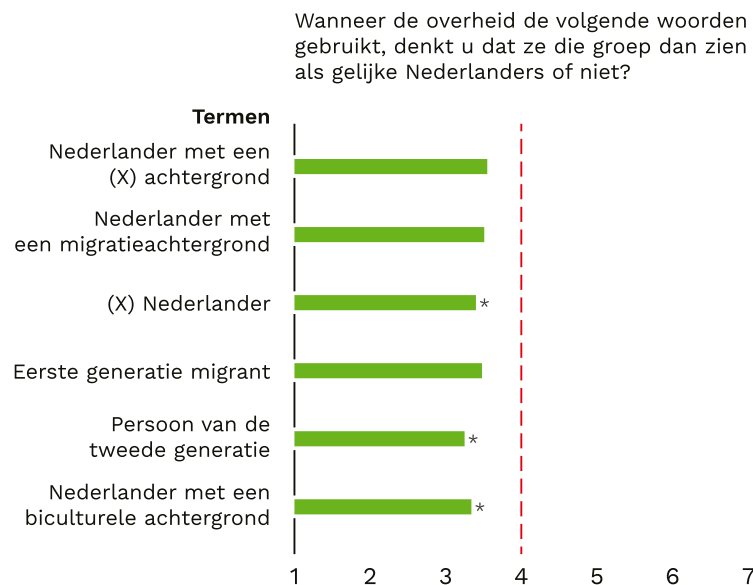
Notitie. Een * geeft aan dat die term significant verschilt van de bovenste term bij $p < .05$. Alle balken verschillen significant van het midden van de schaal (aangegeven met de rode stippellijn), behalve de gearceerde balk.

Figuur 4.24. Mate van gelijkwaardigheid van de termen onder respondenten zonder migratieachtergrond

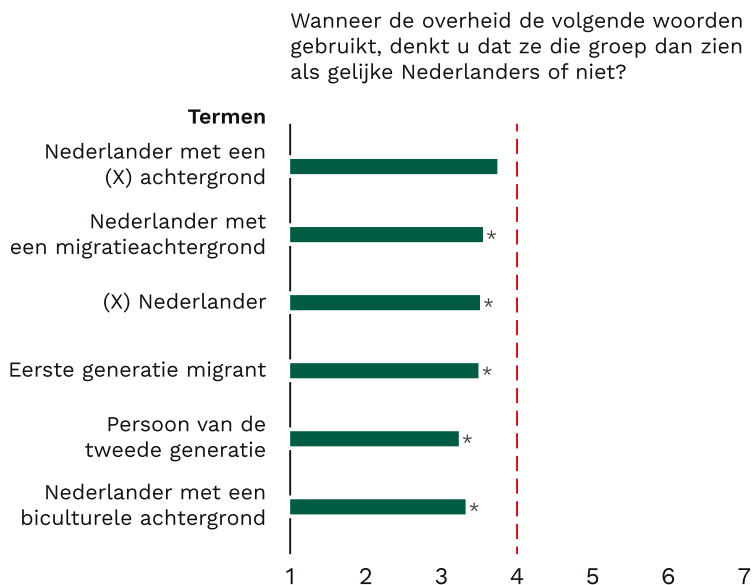
Notitie. Een * geeft aan dat die term significant verschilt van de bovenste term bij $p < .05$. Alle balken verschillen significant van het midden van de schaal (aangegeven met de rode stippellijn), behalve de gearceerde balk.

Figuur 4.25. Mate van gelijkwaardigheid van de termen onder respondenten met een eerste generatie migratieachtergrond

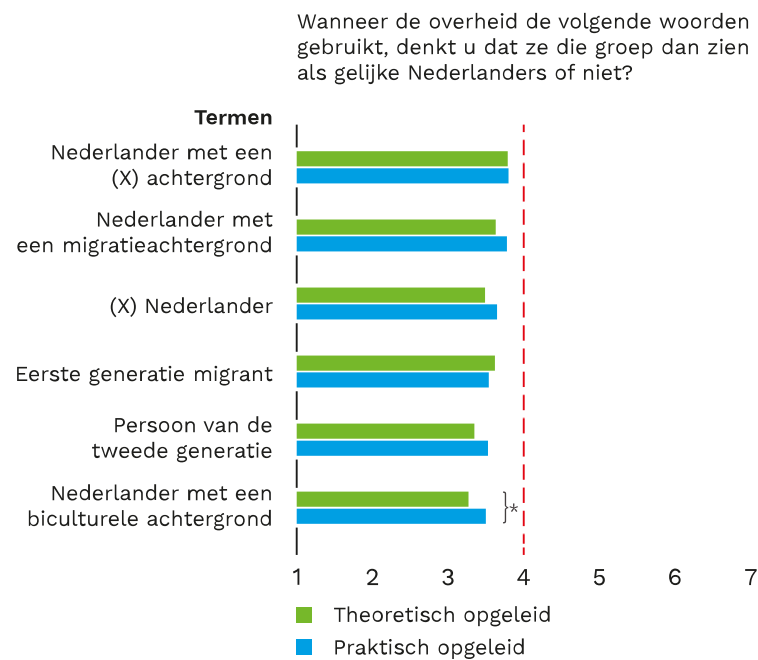
Notitie. Een * geeft aan dat die term significant verschilt van de bovenste term bij $p < .05$. Alle balken verschillen significant van het midden van de schaal (aangegeven met de rode stippellijn), behalve de gearceerde balk.

Figuur 4.26. Mate van gelijkwaardigheid van de termen onder respondenten met een tweede generatie migratieachtergrond

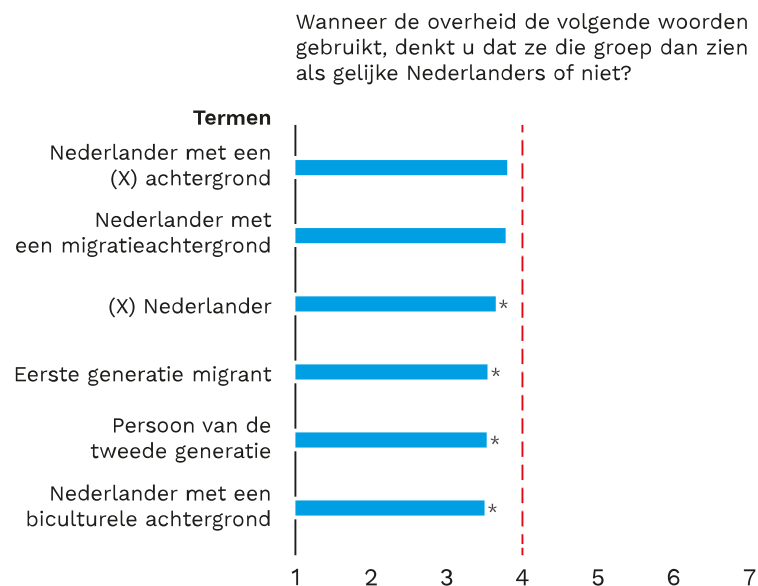
Notitie. Een * geeft aan dat die term significant verschilt van de bovenste term bij $p < .05$. Alle balken verschillen significant van het midden van de schaal (aangegeven met de rode stippellijn), behalve de gearceerde balk.

Figuur 4.27. Mate van gelijkwaardigheid van de termen naar opleidingsniveau

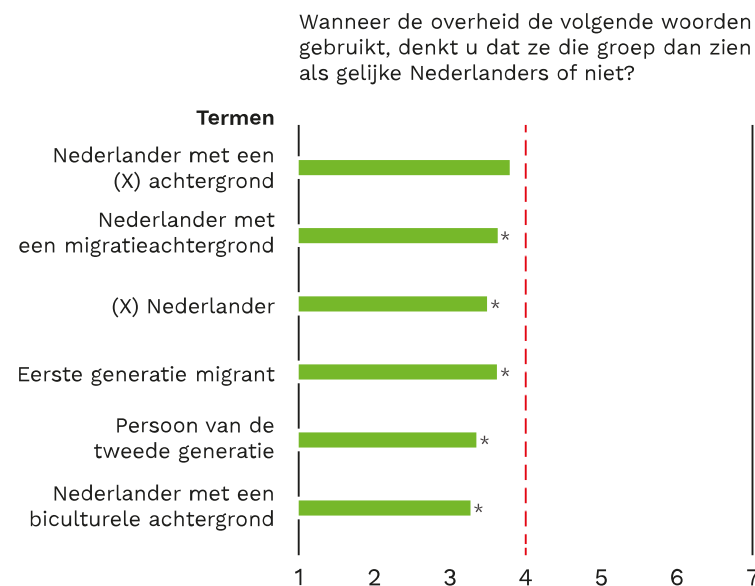
Notitie. Een * geeft aan dat die term significant verschilt van de bovenste term bij $p < .05$. Alle balken verschillen significant van het midden van de schaal (aangegeven met de rode stippellijn), behalve de gearceerde balk.

Figuur 4.28. Mate van gelijkwaardigheid van de termen onder praktisch opgeleide respondenten

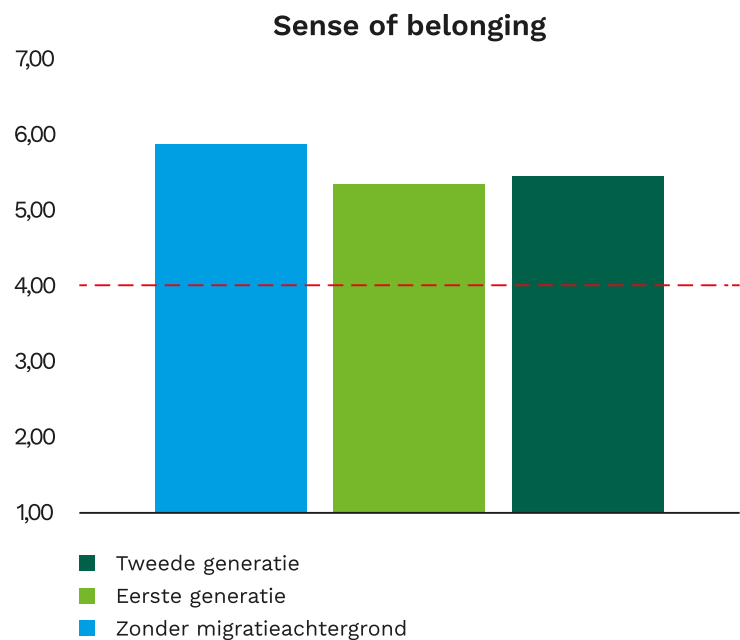
Notitie. Een * geeft aan dat die term significant verschilt van de bovenste term bij $p < .05$. Alle balken verschillen significant van het midden van de schaal (aangegeven met de rode stippellijn), behalve de gearceerde balk.

Figuur 4.29. Mate van gelijkwaardigheid van de termen onder theoretisch opgeleide respondenten

Notitie. Een * geeft aan dat die term significant verschilt van de bovenste term bij $p < .05$. Alle balken verschillen significant van het midden van de schaal (aangegeven met de rode stippellijn), behalve de gearceerde balk.

Figuur 4.30. Sense of belonging naar migratieachtergrond

Notitie. Alle balken verschillen significant van het midden van de schaal (aangegeven met de rode stippellijn).

Tabel 4.4. Gepercipieerde gelijkwaardigheid van de termen voor respondenten zonder migratieachtergrond

	1	2	3	4	5	6	7
1. Sense of belonging							
2. Nederlander met een (X) achtergrond	.044						
3. (X) Nederlander	-.049						
4. Nederlander met een migratieachtergrond	.101						
5. Nederlander met een bi-culturele achtergrond	.012						
6. Eerste generatie migrant	.014						
7. Persoon van de tweede generatie	.155*						

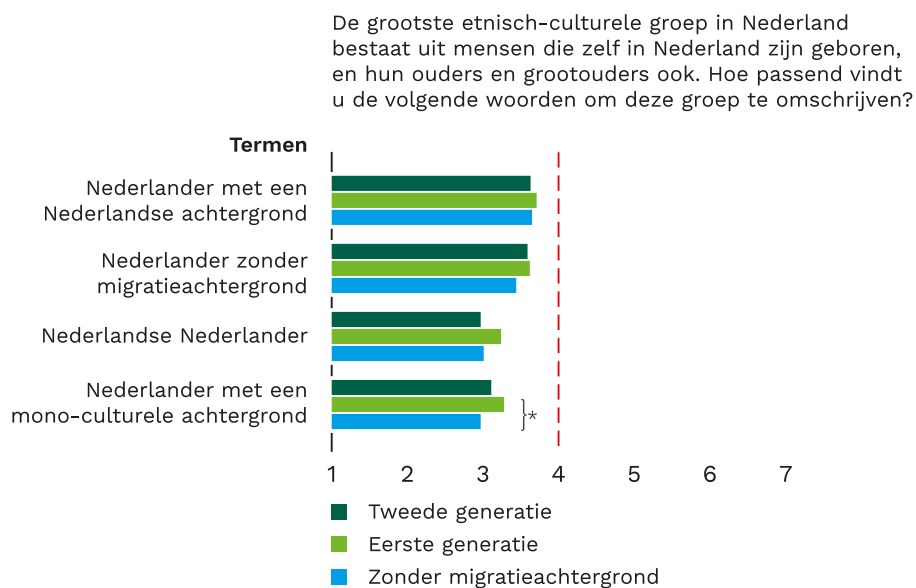
Tabel 4.5. Gepercipieerde gelijkwaardigheid van de termen voor respondenten met een eerste generatie migratieachtergrond

	1	2	3	4	5	6	7
1. Sense of belonging							
2. Nederlander met een (X) achtergrond	.208*						
3. (X) Nederlander	.221*						
4. Nederlander met een migratieachtergrond	.208*						
5. Nederlander met een bi-culturele achtergrond	.107*						
6. Eerste generatie migrant	.194*						
7. Persoon van de tweede generatie	.198*						

Tabel 4.6. Gepercipieerde gelijkwaardigheid van de termen voor respondenten met een tweede generatie migratieachtergrond

	1	2	3	4	5	6	7
1. Sense of belonging							
2. Nederlander met een (X) achtergrond	.270*						
3. (X) Nederlander	.230*						
4. Nederlander met een migratieachtergrond	.204*						
5. Nederlander met een bi-culturele achtergrond	.241*						
6. Eerste generatie migrant	.218*						
7. Persoon van de tweede generatie	.211*						

Figuur 4.31. Passendheid van termen voor Nederlanders zonder migratieachtergrond naar migratieachtergrond van respondenten

Notitie. Een * geeft aan dat die term significant verschilt van de bovenste term bij $p < .05$. Alle balken verschillen significant van het midden van de schaal (aangegeven met de rode stippellijn), behalve de gearceerde balk.

Figuur 4.32. Passendheid van termen voor Nederlanders zonder migratieachtergrond onder respondenten zonder migratieachtergrond

Notitie. Een * geeft aan dat die term significant verschilt van de bovenste term bij $p < .05$. Alle balken verschillen significant van het midden van de schaal (aangegeven met de rode stippellijn), behalve de gearceerde balk.

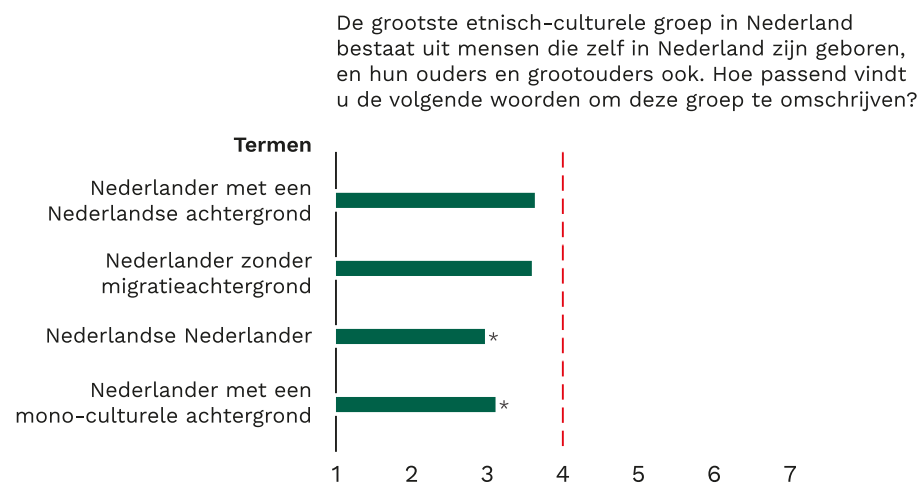

Figuur 4.33. Passendheid van termen voor Nederlanders zonder migratieachtergrond onder respondenten met een eerste generatie migratieachtergrond

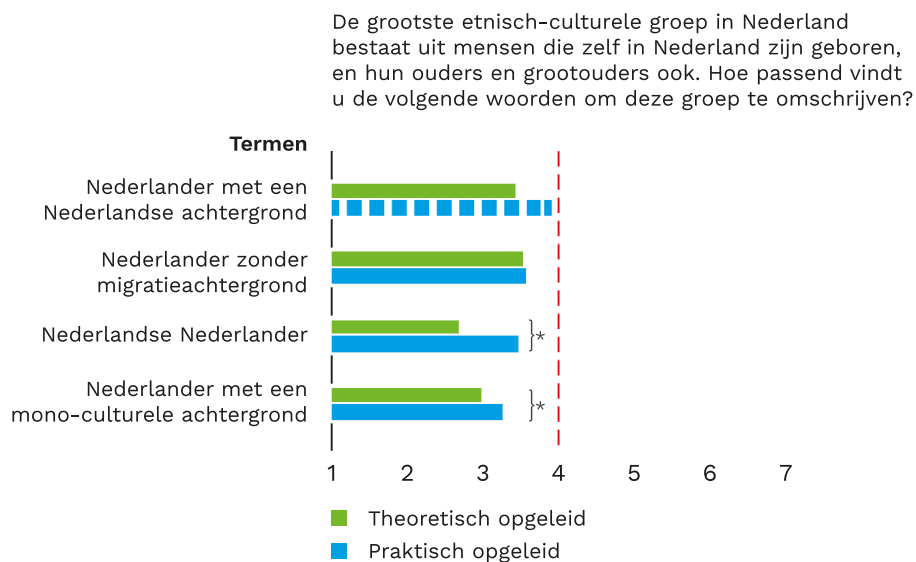
Notitie. Een * geeft aan dat die term significant verschilt van de bovenste term bij $p < .05$. Alle balken verschillen significant van het midden van de schaal (aangegeven met de rode stippellijn), behalve de gearceerde balk.

Figuur 4.34. Passendheid van termen voor Nederlanders zonder migratieachtergrond onder respondenten met een tweede generatie migratieachtergrond

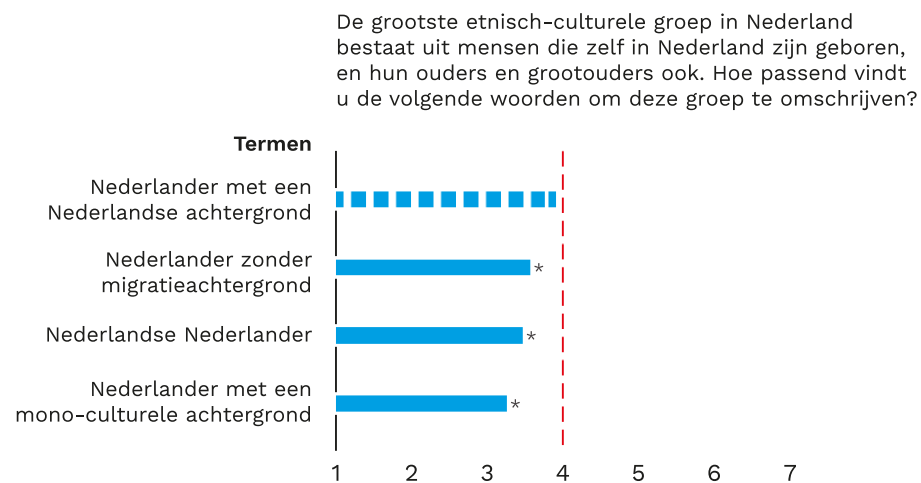
Notitie. Een * geeft aan dat die term significant verschilt van de bovenste term bij $p < .05$. Alle balken verschillen significant van het midden van de schaal (aangegeven met de rode stippellijn), behalve de gearceerde balk.

Figuur 4.35. Passendheid van termen voor Nederlanders zonder migratieachtergrond naar opleidingsniveau

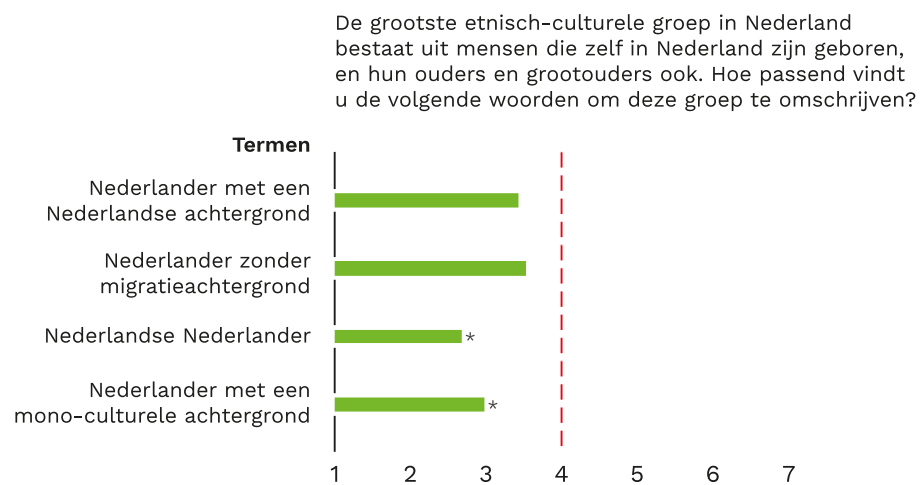
Notitie. Een * geeft aan dat die term significant verschilt van de bovenste term bij $p < .05$. Alle balken verschillen significant van het midden van de schaal (aangegeven met de rode stippellijn), behalve de gearceerde balk.

Figuur 4.36. Passendheid van termen voor Nederlanders zonder migratieachtergrond onder praktisch opgeleide respondenten

Notitie. Een * geeft aan dat die term significant verschilt van de bovenste term bij $p < .05$. Alle balken verschillen significant van het midden van de schaal (aangegeven met de rode stippellijn), behalve de gearceerde balk.

Figuur 4.37. Passendheid van termen voor Nederlanders zonder migratieachtergrond onder theoretisch opgeleide respondenten

Notitie. Een * geeft aan dat die term significant verschilt van de bovenste term bij $p < .05$. Alle balken verschillen significant van het midden van de schaal (aangegeven met de rode stippellijn), behalve de gearceerde balk.

Bronnen

American Psychological Association. (2022). *Publication manual of the American psychological association* (No. 1, pp. 1-xxii). American Psychological Association.

Beatty, P. C. & Willis, G. B. (2007). Research synthesis: the practice of cognitive interviewing. *Public Opinion Quarterly*, 71, 2, 287-311.

Bovens, M., Bokhorst, M., Jennissen, R., & Engbersen, G. (2016). *Migratie en classificatie: naar een meervoudig migratie-idioom*. Den Haag: Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.

Bovens, M., Jennissen, R., Bokhorst, M., & Engbersen, G. (2021). *Afscheid van westers en nietwesters. Naar meervoudige indelingen van herkomstgroepen*, WRR-Policy Brief 8, Den Haag: Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.

Centraal Bureau voor de Statistiek. (1998, 26 oktober). *Etnische minderheden relatief gezond*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/1998/44/etnische-minderheden-relatief-gezond>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2022a, 16 februari). *CBS introduceert nieuwe indeling bevolking naar herkomst*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2022/07/cbs-introduceert-nieuwe-indeling-bevolking-naar-herkomst>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2022b, 16 februari). *Nieuwe indeling bevolking naar herkomst. Vervanging van indeling naar migratieachtergrond en westers/niet-westers*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2022/nieuwe-indeling-bevolking-naar-herkomst/4-de-nieuwe-indeling-naar-geboren-in-nederland-en-herkomstland>

De Ree, M. (2016). *Termen allochtoon en autochtoon herzien*. Centraal Bureau voor de Statistiek. <https://www.cbs.nl/nl-nl/corporate/2016/43/termen-allochtoon-en-autochtoon-herzien>

Freeman, T. M., Anderman, L. H., & Jensen, J. M. (2007). Sense of belonging in college freshmen at the classroom and campus levels. *The Journal of Experimental Education*, 75(3), 203-220.

Kanne, P., & Driessen, M. (2021). *Vertrouwen in de overheid na drie grote kwesties*. Amsterdam: I&O Research.

Nicolaas, H., & Sprangers, A. (2007). Buitenlandse migratie in Nederland 1795–2006: de invloed op de bevolkingssamenstelling. In Centraal Bureau van de Statistiek, *Bevolkingstrends, 4e kwartaal 2007*. <https://www.cbs.nl/-/media/imported/documents/2008/02/2007-k4-b15-p32-art.pdf?la=nl-nl>

Nicolaas, H., & Sprangers, A. (2012, 23 oktober). *Migranten, vreemdelingen en vluchtelingen: begrippen op het terrein van asiel en buitenlandse migratie*. Centraal Bureau voor de Statistiek. <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2012/43/migranten-vreemdelingen-en-vluchtelingen-begrippen-op-het-terrein-van-asiel-en-buitenlandse-migratie>

Sterckx, L., Seijpenhof, M. L., & Roggeveen, S. (2024). *SCP Inclusief onderzoek, deel 1: Etnische, religieuze en geracialiseerde minderheden*. Working paper.

Van der Haar, M., & Yanow, D. (2011). Allochtoon als metafoor en categorie. *Beleid/Maatschappij*, 38(2), 160-178.

Wolcott, M. D., & Lobczowski, N. G. (2021). *Using cognitive interviews and think-aloud protocols to understand thought processes*. *Currents in Pharmacy Teaching and Learning*, 13(2), 181-188.

COLOFON

Opdrachtgever	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Auteurs	M. Yenga, MSc Drs. A. Hamdi Dr. O. Storms R. van Rhenen, MSc Prof. dr. S. Does
Foto omslag	Digital Storm - nr. 94101983
Uitgave	Verwey-Jonker Instituut Giessenplein 59 C 3522 KE Utrecht T (030) 230 07 99 E secr@verwey-jonker.nl I www.verwey-jonker.nl

De publicatie kan gedownload worden via onze website:
<http://www.verwey-jonker.nl>

ISBN 978-94-6409-307-0

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht, augustus 2024.

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.
Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.
The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute. Partial
reproduction of the text is allowed, on condition that the source is mentioned.

Eindnoten

- 1 Langlopende Internet Studies voor de Sociale wetenschappen.
- 2 [Het woord 'allochtoon': geschiedenis en discussie | Genootschap Onze Taal](#)
- 3 [Het woord 'allochtoon': geschiedenis en discussie | Genootschap Onze Taal](#)
- 4 https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSc_QnbSukh6zi_yLr-oAkOi-3hW68YAAAnDQeet92hSX3l-Hlw/viewform
- 5 <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=2024D04240> en https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/plenaire_verslagen/kamer_in_het_kort/afhandeling-toeslagenaffaire
- 6 Het CBS heeft geen data over deze groep, waardoor er geen wegingsfactoren berekend kunnen worden voor deze groep. Dit verklaart waarom we geen percentages kunnen rapporteren voor deze groep na weging.
- 7 Het CBS heeft geen data over deze groep, waardoor er geen wegingsfactoren berekend kunnen worden voor deze groep. Dit verklaart waarom we geen percentages kunnen rapporteren voor deze groep na weging.
- 8 Onder advisering verwijst naar de situatie waarin een leerling op de basisschool een lager schooladvies krijgt dan passend is op basis van hun capaciteiten, prestaties en/of potentieel.
- 9 <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/diversen/2021/cbs-afwegingskader-migratie-en-integratiestatistieken/3-een-cbs-afwegingskader-voor-migratie-en-integratiestatistieken>